

POSLOVNO-KOMERCIALNA ŠOLA CELJE
Poklicna in strokovna šola

BREZPOSELNOST STARŠEV DIJAKOV CELJSKIH SREDNJIH ŠOL

z ozirom na
(PKŠ, Gimnazija Celje Center, Srednja ekonomska šola,
Zdravstvena šola)

Avtorice:

Duška Cvijanović, 2. č PTI

Božana Gavrić, 2. č PTI

Špela Postrpinjek, 2. č PTI

MENTORICA:

Dagmar KONEC, prof. zgod. in soc.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2007

POSLOVNO-KOMERCIALNA ŠOLA CELJE

BREZPOSELNOST STARŠEV DIJAKOV CELJSKIH SREDNJIH ŠOL
z ozirom na
(PKŠ, Gimnazija Celje Center, Srednja ekonomska šola, Zdravstvena šola)

Avtorice:

Duška Cvijanović, 2. č PTI
Božana Gavrić, 2. č PTI
Špela Postrpinjek, 2. č PTI

Mentorica:

Dagmar Konec, prof. zgod. in soc.

Celje, marec 2007

ZAHVALA

Zahvalo dolgujemo naši mentorici, Dagmar Konec, ki nam je po svojih najboljših močeh pomagala in svetovala pri izdelovanju naše raziskovalne naloge.

Zahvaljujemo se tudi vsem dijakom, ki so bili pripravljeni odgovoriti na našo anketo in nam tako omogočili pri ovrednotenju hipotez.

KAZALO

POVZETEK.....	3
1 UVOD.....	4
1.1 OPREDELITEV PODROČJA IN OPIS PROBLEMA RAZISKOVALNE NALOGE.....	5
1.2 OPREDELITEV CILJEV V RAZISKOVALNI NALOGI.....	5
1.3 OPREDELITEV HIPOTEZ.....	7
1.4 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE RAZISKAVE.....	8
1.5 METODE RAZISKOVANJA.....	9
2 TEORETIČNI DEL.....	10
2.1 Zgodovina brezposelnosti Slovenije od osamovojitve do danes.....	10
2.2 Vrste brezposelnosti.....	12
2.2.1 Prostovolna brezposelnost.....	12
2.2.2 Tehnološka brezposelnost.....	12
2.2.3 Odkrita brezposelnost.....	12
2.2.4 Prikrita brezposelnost.....	13
2.3 Kako posameznik postane brezposelna oseba.....	14
2.3.1 Opustitev dela.....	14
2.3.2 Odpustitev z dela.....	14
2.3.3 Prva zaposlitev.....	14
2.3.4 Ponovna zaposlitev.....	15
2.4 Trajanje brezposelnosti.....	16
2.4.1 Dolgotrajna ali trdovratna brezposelnost.....	16
2.4.2 Kako posameznik reagira na brezposelnost.....	16
2.4.3 Kaj stori delavka, če ostane brezposelna zaradi nosečnosti ali.....	17
porodniškega dopusta?.....	17
2.4.4 Kaj naredi delavec če ostane brezposeln, ko je v bolniškem staležu?.....	17
2.4.5 Kdaj postaneš brezposelna oseba.....	17
2.4.6 Obveznosti in pravice brezposelnih oseb.....	18
2.4.7 Iskanje dela.....	19
2.5 Sistem socialne varnosti za primer brezposelnosti.....	21
2.5.1 Sistem socialnega zavarovanja.....	22
2.5.2 Sistem socialnih pomoči.....	22
2.6 Zavarovanje za primer brezposelnosti.....	23
2.6.1 Vrste in uveljavljanje pravic iz zavarovanja za primer brezposelnosti.....	23
2.6.2 Denarno nadomestilo.....	23
2.6.2.1 Pravica do denarnega nadomestila.....	23
2.6.2.2 Osnova za odmero denarnega nadomestila.....	24
2.6.2.3 Višina denarnega nadomestila.....	24
2.6.2.4 Trajanje pravice do denarnega nadomestila.....	24
2.6.2.5 Roki za uveljavitev pravice do denarnega nadomestila.....	25
2.6.2.6 Razlogi za prenehanje pravice do denarnega nadomestila.....	25
2.6.2.7 Mirovanje pravice do denarnega nadomestila.....	26
2.6.3 Denarna pomoč.....	28
2.6.3.1 Pravica do denarne pomoči.....	28
2.6.3.2 Pogoji za pridobitev denarne pomoči!.....	28

2.6.3.3 Rok za uveljavitev pravice	28
2.6.3.4 Višina denarne pomoči	28
2.6.3.5 Trajanje denarne pomoči	29
2.6.3.6 Mirovanje in preostali čas denarne pomoči	29
2.6.4 Prenehanje in znižanje denarne pomoči	29
2.6.4.1 Prenehanje denarne pomoči	29
2.6.4.2 Znižanje denarne pomoči	29
2.7 Aktivna politika	30
2.7.1 Pregled programov in ukrepov APZ	30
2.7.1.1 Programi izobraževanja in usposabljanja za brezposelne in trajno presežne delavce	30
2.7.1.2 Spodbujanje samozaposlovanja	30
2.7.1.3 Javna dela	31
2.7.1.4 Pomoč delodajalcem pri prestrukturiranju odvečne delovne sile	31
2.7.1.5 Povračila prispevkov delodajalcem	31
2.7.1.6 Usposabljanje in zaposlovanje invalidov ter subvencioniranje invalidskih podjetij	31
2.7.1.7 Regionalni in lokalni zaposlitveni projekti	32
2.7.1.8 Projekti prestrukturiranja podjetij	32
2.7.1.9 Skladi dela	32
2.8 Pravica brezposelnih oseb do socialno varstvenih dajatev	33
2.8.1 Vrste socialno varstvenih dajatev	33
2.8.1.1 Denarno socialna pomoč	34
2.8.1.2 Dodeljevanje in izplačevanje denarne socialne pomoči	35
2.8.1.3 Izredna denarna socialna pomoč	35
2.9 Zdravstveno zavarovanje brezposelnih oseb	36
2.9.1 Obvezno zdravstveno zavarovanje	36
2.9.2 Prostovoljno zdravstveno zavarovanje	37
2.10 Merjenje brezposelnosti v Celjski regiji	39
2.10.1 Registrirana brezposelnost po območnih službah ZRSZ v zadnjem letu	39
2.10.2 Registrirana brezposelnost po območnih službah ZRSZ - 11/2006	39
2.10.3 Primerjava delovno aktivnih prebivalcev v letu 2005 in 2004	39
2.10.4 Potrebe po delavcih in njihovo kritje	40
2.10.5 Poklicna struktura po trajanju zaposlitve v obdobju januar-december 2005	41
2.10.6 Stopnja registrirane brezposelnosti	42
2.10.7 Gibanje brezposelnosti	42
2.10.8 Gibanje brezposelnosti	43
2.10.9 Izobrazbena struktura brezposelnosti	44
2.10.10 Spolna struktura registrirane brezposelnosti	45
2.10.11 Starostna struktura registrirane brezposelnosti	46
2.10.12 Struktura brezposelnih po dobi iskanj zaposlitve	46
3 EMPIRIČNI DEL	48
3.1 Analiza dobljenih podatkov	48
4 Sklepne misli	69

POVZETEK

DESKRIPTORJI: Zakaj brezposlenost, zakaj brezposelnost vedno bolj narašča, katere vrste brezposelnosti poznamo, kako posameznik postane brezposelna oseba, trajanje brezposelnosti, sistem socialne varnosti za primer brezposelnosti, zavarovanje za primer brezposelnosti, denarno nadomestilo, denarna pomoč, pravica brezposelnih oseb do socialno varstvenih dajatev, aktivna politika, merjenje brezposelnosti v celjski regiji.

Zavedamo se, da je brezposelnost dandanes velik problem ne le v Sloveniji, ampak tudi po vsem svetu. In nekateri se tega dejansko ne zavedajo in s tem ne delajo škode le sebi ampak tudi drugim. Vedno več ljudi izkorišča socialno podporo države v primeru brezposelnosti, saj v večini primerov dobijo enako denarno nadomestilo, kot da bi bili zaposleni. Kako se je brezposelnost spremenila v nekaj letih? Kaj je tisto kar je privedlo do tega?

Na naslednjih straneh boste videli, katere vrste brezposelnosti poznamo in kaj so vzroki za nastanek brezposelnosti. Naloga nam je pokazala, kaj posamezniki menijo o problemu brezposelnosti ter kako na to gledajo z vidika države.

1 UVOD

O pojmu brezposelnosti je vedno več slišati na radiu, na televiziji, internetu in pa seveda tudi ostalih mediji, saj je to v današnjem času precejšen problem, ne samo v Sloveniji, ampak tudi drugod po svetu. Iz dneva v dan smo ponovno priče množičnemu odpuščanju delavcev, za katera pa se zdi, da država nima nobenega ustreznega koncepta ali ukrepa.

Z brezposelnostjo se srečamo že v rani mladosti, ko smo uspešno končali šolo, tudi študij. Takrat se naša prizadevanja osredotočijo na iskanje zaposlitve. Vendar je lahko tudi ta neuspešna in se že takrat prvič srečamo z brezposelnostjo. S tem problemom pa se soočamo tudi na sredi in koncu kariere, kar povzroča pri ljudeh tudi hude osebne in finančne stiske. Vse več je ljudi, ki kljub želji in iskanju dela, ne najde zaposlitve oz. dela, ki bi jim zagotavljalo preživetje. Zato se pojavlja tudi delo na črno. To je resen problem, ki se ne tiče samo Slovenije, temveč tudi ostale države. Mislimo, da bi se vsaka država morala osredotočiti na ustvarjanje novih delovnih mest.

1.1 OPREDELITEV PODROČJA IN OPIS PROBLEMA RAZISKOVALNE NALOGE

Z raziskovalno nalogo želimo raziskati, kaj vse obsega problem brezposelnosti. Kakšne vrste brezposelnosti poznamo v Sloveniji, kakšni so najpogostejši razlogi za brezposelnost in pa tudi katere metode bi morali uporabiti, da bi čim uspešneje rešili problem brezposelnosti. Menimo tudi, da je danes brezposelnost velik problem predvsem zaradi tega, ker so otroci v šoli izpostavljeni zaradi manjšega prihodka, razlog temu pa je brezposelnost staršev. Problem vidimo tudi v tem, da nekateri brezposelni izkoriščajo državo in živijo od socialne pomoči, ker nočejo sprejeti ponujenega dela.

1.2 OPREDELITEV CILJEV V RAZISKOVALNI NALOGI

Pred začetkom raziskave smo si zastale okvirne raziskovalne cilje in jih raziskale

Cilji v teoretičnem delu:

- najti načine, da bi se brezposelnost zmanjšala;
- ugotoviti razlike in razloge za brezposelnost nekoč in danes (zadnjih 10 let);
- s čim bi zmanjšali število podjetij, ki gredo v stečaj;
- ugotoviti ali gre v stečaj več manjših ali večjih podjetij;
- na katerem področju je brezposelnost najbolj opazna;
- ugotoviti načine državne pomoči pri brezposelnosti;
- ugotoviti ali je veliko oseb, ki pridejo do službe zaradi zvez in poznanstev;
- kako bi država pripomogla k temu, da bi tudi ljudje z veliko socialno podporo delali;
- podati predloge, za katere menimo, da bi lahko bili dobri in s katerimi bi lahko;
- zmanjšali brezposelnost;
- ugotoviti ali je brezposelnost večja med ženskami ali med moškimi.

Cilji v praktičnem delu:

- izdelava anketnega vprašalnika;
- oblikovanje vzorca anketiranih oseb;
- oblikovanje raziskovalnih hipotez;
- izvedba anketiranja med izbranimi osebami;
- obdelava zbranih podatkov;
- ovrednotenje postavljenih hipotez;
- oblikovanje sklepov na osnovi podatkov;

- oblikovanje predlogov, s katerimi bi lahko po našem mnenju zmanjšali brezposelnost v Sloveniji;
- da ugotovimo kateri starši dijakov celjskih srednjih šol so v največji meri brezposelni;
- kakšna je izobrazba staršev dijakov srednjih šol Celje po posameznih....;
- na kateri šoli je največ subvencij za regresirano prehrano na celjskih šolah;
- kakšen poklic opravljajo;
- kakšno izobrazbo imajo;
- kako izobrazba vpliva na zaposlovanje;
- kako izobrazba vpliva na plačo.

1.3 OPREDELITEV HIPOTEZ

V naši raziskovalni nalogi smo si postavile naslednje hipoteze:

H1: Najvišja brezposelnost staršev dijakov je na PKŠ;

H2: Najmanjša stopnja brezposelnosti staršev dijakov je na gimnaziji Celje Center;

H3: Najvišji mesečni dohodek imajo starši dijakov gimnazije Celje Center;

H4: Na srednji zdravstveni je manjše število brezposelnosti staršev dijakov kot na ekonomski Šoli;

H5: Dijaki katerih starši so brezposelni trpijo pomanjkanje kot npr. nimajo dovolj oblačil, hrane, potrebščin za šolo;

H6: Na srednji zdravstveni ni velikega procenta brezposelnosti staršev dijakov;

H7: Predpostavljamo, da imajo v največji meri starši dijakov gimnazije Celje center visokošolsko izobrazbo;

H8: Največ brezposelnih staršev dijakov je iz PKŠ in Srednje zdravstvene šole;

H9: Največ fizične delovne sile opravljajo starši dijakov PKŠ in Srednje zdravstvene šole;

H10 : Predpostavljamo da imajo brezposelni starši nižjo izobrazbo.

1.4 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE RAZISKAVE

V raziskavo smo vključile anketirance, oziroma celjske srednješolce (PKŠ, Gimnazija Center Celje, Zdravstvena šola). Pri pripravi raziskovalne naloge smo bile časovno omejene, saj smo morale nalogo končati do konca marca, tema, ki pa smo si jo zadale kot nek problem je zelo obširna, zato smo se morale precej potruditi, da nismo prekoračile danega časa.

Pri izdelavi raziskovalne naloge smo naleteli tudi na problem, zaradi ogromnega števila podatkov in literature na to temo, ki je zelo obširna, zato smo se osredotočile na bistvene podatke.

V raziskavo smo vključile anketirance različnih starosti in sicer srednješolce PKŠ, Gimnazija Center Celje, Zdravstvena šola. Vzorec anketirancev pa je bil izbran naključno, zato nismo imeli težav glede izbiranja oseb.

Pred raziskavo smo predpostavljale, da bodo anketiranci odgovarjali resnično in z vso resnostjo. To se je na nek način tudi izkazalo, vendar ne povsem (višina plače, delo na črno).

1.5 METODE RAZISKOVANJA

S to raziskavo smo hotele podrobneje opisati vsebino brezposelnosti, ugotoviti posebnosti primerjanja brezposelnosti nekoč in danes na podlagi različnih sekundarnih virov podatkov (literatura, internet), ter pri tem tudi upoštevale strogo pravilo citiranje drugih avtorjev. Na pomoč smo se obrnile tudi na ZRSZ.

V nalogi smo uporabile tako statično kot tudi dinamično metodo, saj nas je zanimala tako odvisnost med pojavi v določenem trenutku, kot tudi proces nastajanja in širjenja sprememb, ki ga povzroči neka začetna sprememba.

Na začetku smo uporabile metodo diskripcije, s katero smo opisale nekaj osnovnih pojmov brezposelnosti. Z analitičnim pristopom smo skušale priti do nekih spoznanj, zaradi katerih se problem pojavlja in s čim bi ga lahko rešili oz. zmanjšali.

Vmes smo uporabile tudi komparativno metodo, pri kateri smo primerjale statistične podatke o brezposelnosti v zadnjih desetih letih. V okviru analitičnega pristopa smo uporabile deduktivni način sklepanja, kar pomeni sklepanje od splošnega k posamičnemu. In kot zadnjo smo uporabile metodo kompilacije, pri kateri smo na kratko povzele naša opazovanja, sklepe in pa spoznanja.

V praktičnem delu smo uporabile tudi krajšo anketo, katero smo izvedle na različnih srednjih šol Celje, v mesecu decembru 2006.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Zgodovina brezposelnosti Slovenije od osamovojitve do danes

V letu 1990 se je na podlagi Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije organizacija področja zaposlovanja bistveno spremenila. Po osamosvojitvi Slovenije je začela brezposelnost v začetku devetdesetih let strmo naraščati. Poleg globalnih sprememb se je moral slovenski trg dela soočiti še z dodatnimi izzivi, ki so bili pogojeni s spremembo gospodarskega sistema; z izgubo velikega obsega trgov in s tem pospešene izgube delovnih mest v sektorju.

Do začetka devetdesetih so med letnimi prilivi v brezposelnost prevladovali iskalci prve zaposlitve, v letu 2000 pa je njihov delež le še 17,8 % v ljubljanski regiji.

Dobro četrtino dotoka so predstavljali presežni delavci, ki so bili pričakovani zaradi velike podzaposlenosti v Sloveniji. Dejanski obseg presežnih delavcev je bil v začetku devetdesetih višji od registriranih na zavodu, saj se je večji del presežkov preselil med neaktivno prebivalstvo zaradi izvajanja ukrepov dokupa zavarovalne dobe in predčasnega upokojevanja.

Tretja pomembna vrsta priliva v brezposelnost je bilo povečano zaposlovanje za določen čas, ki je bilo pogojeno s težnjo delodajalcev, da zmanjšajo rizik stroškov, ki so povezani z odpuščanjem trajno presežnih delavcev.

Zaradi krize v tekstilni in obutveni industriji, kjer je prevladovala ženska delovna sila, je v drugi polovici devetdesetih začelo naraščati število brezposelnih žensk.

Močno se je poslabšala starostna struktura brezposelnih, saj so med odpuščenimi presežnimi delavci prevladovali starejši, poleg tega pa tudi slabše izobraženi. S tem pa se je poslabšala tudi struktura brezposelnih in trajanje brezposelnosti. Delež dolgotrajno brezposelnih (nad 1 leto) se je od začetka devetdesetih do danes s 37 % strmo povzpел na več kot 60 % registrirano brezposelnih. Dolgotrajna brezposelnost pa spet znižuje njihove zaposlitvene možnosti.

V februarju 1991 je stopil v veljavo spremenjeni Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, na podlagi katerega naj bi zavod za zaposlovanje pričel delovati kot javni zavod s 1. 1. 1992.

V letu 1992 pa je nastopila še ena velika sprememba. Sredi leta je začel veljati Zakon o zaposlovanju tujcev. V 90 dneh po sprejemu zakona so lahko tujci pridobili osebno delovno dovoljenje po olajšanem postopku. Delovna dovoljenja so se izdajala za nedoločen čas, če je bila oseba zaposlena za nedoločen čas in je imela vsaj 10 let dela v Republiki Sloveniji.

Z novelo zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti iz leta 1993 so bile urejene pravice še za tiste brezposelne osebe, ki so zaradi političnih sprememb postale tuji državljani.

S spremembo Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, ki je stopil v veljavo 24. 10. 1998, se je Republiški zavod za zaposlovanje preimenoval v Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, njegove Območne enote pa v Območne službe. Organa zavoda sta upravni odbor in direktor zavoda.

Novi zakon je bistveno posegel v pravice brezposelnih oseb. Temeljna pravica brezposelne osebe po tem zakonu ni več uveljavljanje pravic iz naslova brezposelnosti, temveč vključitev v programe aktivne politike zaposlovanja z namenom povečanja zaposlitvenih možnosti.

Decembra 1998 je v okviru Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje in hkrati na območju Območne službe Ljubljana začel delovati Center za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS), ki je bil prva tovrstna ustanova v Sloveniji.. Ustanovljen je bil s pomočjo mednarodnega programa pomoči Phare. Od leta 1999 dalje so pričeli z delovanjem še CIPS-i na področju Območnih služb Celje in Maribor ter informativna mesta CIPS-a v Brežicah, Žalcu, Kočevju in Ribnici. CIPS je namenjen mladim, ki nimajo dostopa do informiranja in poklicnega svetovanja; brezposelnim, ki potrebujejo informacije in poglobljeno poklicno svetovanje pri iskanju zaposlitve ali odločanju za dodatno izobraževanje; presežnim delavcem, da se izognejo prehodu v brezposelnost; zaposlenim na zavodu, da lahko uporabljajo knjižnico in druge pripomočke za lastno izobraževanje, kar jim pomaga do večje učinkovitosti pri njihovem delu.

Kot vidimo zavod za zaposlovanje ni izum modernega časa, saj so težave, ki so bile posledica brezposelnosti, reševali že od začetka prejšnjega stoletja dalje, pa vse do današnjih dni. Zgodovina zavoda sega tja v čas Avstro-Ogrske monarhije in se nadaljuje v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, Kraljevini Jugoslaviji, Ljubljanski provinci med italijansko okupacijo, Jugoslaviji in končno v samostojni Sloveniji. Razen zadnje, so vse ostale države razpadle, zavod za zaposlovanje pa ostaja.

2.2 Vrste brezposelnosti

2.2.1 Prostovolna brezposelnost

Ta brezposelnost se pripisuje tako prosti volji posameznikov kot delavskemu razredu v celoti, ki s svojimi zahtevami povzročijo neravnovesje na trgu dela.

Prostovoljno brezposelni so tisti, ki:

- niso pripravljeni sprejeti slabše plačanega dela,
- se niso pripravljeni preseliti v kraj, kjer so na voljo delovna mesta,
- se niso pripravljeni prekvalificirati.

Prostovoljno brezposelnost povezujemo z neodgovornim obnašanjem zaposlenih, raznimi oblikami socialne pomoči brezposelnim, zavarovanju za primer brezposelnosti, aktivnosti na področju sive ekonomije. Ti dejavniki spodbujajo zaposlene k zapuščanju delovnih mest, k nezaposlovanju in k izbirčnosti pri iskanju nove zaposlitve.

Koncept prostovoljne brezposelnosti se z individualne ravni širi na kolektivno in institucionalno raven. Če sindikati s kolektivnimi pogodbami izsilijo previsoke plače, povzročijo zmanjšanje profita, zvišanje cen proizvodov in s tem zmanjšanje potrošnje ter naraščanje stroškov za delovno silo. Če torej delavski razred v pogajanjih o plačah iztrži preveč, se mu to maščuje z naraščujočo brezposelnostjo in rastjo cen. Prostovoljna brezposelnost je v tem, da posameznik oziroma delavski razred sama sebe izločata iz reprodukcijskega procesa.

2.2.2 Tehnološka brezposelnost

Tehnološka brezposelnost je posledica uvajanja popolnoma nove tehnologije ali tehnologije, ki le nadomesti obstoječo.

Uvajanje tehnoloških in organizacijskih sprememb lahko vpliva na zmanjševanje števila oseb, ki so že zaposlene in tudi na zmanjševanje potreb po zaposlovanju novih delavcev.

Zamenjava človeškega dela s tehnologijo povzroča, da je na trgu dela nepotrebnih vedno več poklicnih in kvalifikacijskih profilov. Najbolj izrazit je presežek nekvalificiranih in nizko kvalificiranih oseb, ki jih je zamenjala cenejša tehnologija.

2.2.3 Odkrita brezposelnost

Odkrita brezposelnost predstavlja dejanska ponudba delavcev, to je število in značilnosti iskalcev zaposlitve, ki se prijavijo pri službah za zaposlovanje. Torej gre za registrirano brezposelne osebe.

Razlikujemo tri vrste odkrite brezposelnosti:

- frikcijsko brezposelnost,
- brezposelnost premajhnega povpraševanja,

- strukturna brezposelnost.

Friksijska brezposelnost nastopi zaradi slabega delovanja trga delovne sile, predvsem zaradi slabega pretoka informacij o prostih delovnih mestih in o iskalcih zaposlitve.

Friksijska brezposelnost nastane, ko obstajajo iskalci zaposlitve in njim ustrezna delovna mesta, vendar do zaposlitve ne pride zaradi neprestanega prehajanja ljudi med regijami in delovnimi mesti ali skozi različna življenjska obdobja. Primerna delovna mesta so tista, ki so ustrezna stopnji in vrsti izobrazbe brezposelnih, ki odgovarjajo njihovim drugim sposobnostim in zahtevam glede plač in delovnih pogojev.

Brezposelnost premajhnega povpraševanja po delavcih imenujemo tudi ciklična brezposelnost ali Keynesova brezposelnost. Keynesova brezposelnost nastopi v primeru premajhnega povpraševanja po blagu, ki posledično privede do premajhnega povpraševanja po delovni sili. To brezposelnost lahko zmanjšamo tako, da povečujemo potrošnjo, tako individualno kot skupno.

Kot glavno značilnost strukturne brezposelnosti so različni avtorji navajali njeno pokritost s prostimi delovnimi mesti. Da pa bi jo lahko razlikovali od friksijske, so to opredelitev dopolnili s tem, da mora biti strukturna brezposelnost pokrita z neustreznimi prostimi delovnimi mesti.

Gre za brezposelnost, ki je lahko posledica prevelike, premajhne ali drugačne usposobljenosti iskalcev zaposlitve glede na zahteve prostih delovnih mest. Pri zmanjševanju problema strukturne brezposelnosti so pomembni instrumenti pospeševanja mobilnosti delavcev, programi javnih del in programi subvencioniranja plač ali davčnih olajšav za delodajalce.

2.2.4 Prikrita brezposelnost

Prikrito brezposelne so osebe, ki same hočejo biti bolj produktivne in dalj časa zaposlene.

Pa tudi osebe, ki niso zaposlene, ne iščejo aktivne zaposlitve, pa bi se vendarle želele zaposliti. Za prvo skupino uporablja Svetlik termin podzaposlenost, za drugo pa latentna brezposelnost. Podzaposlene osebe so osebe, ki so zaposlene ali samozaposlene, vendar bi želele delati več ali pa na bolj primernih delovnih mestih. Najpogostejša je podzaposlenost v kmetijstvu in industriji. Tukaj govorimo o agrarnih in tehnoloških presežkih delavcev.

Naslednja oblika podzaposlenosti se pojavlja z delnimi zaposlitvami, in sicer z zaposlitvami s skrajšanim delovnim časom.

Posebna oblika podzaposlenosti se pojavlja v deželah, kjer uporabljajo aktivno politiko zaposlovanja. Relativno veliko število delavcev je vključenih v razne programe usposabljanja, preusposabljanja in javnih del. Nekateri od teh delavcev so ekonomsko aktivni, vendar niso produktivno zaposleni.

Latentno brezposelni pa so ljudje, ki niso zaposleni, ki ne iščejo zaposlitve aktivno, vendar so se pripravljene takoj ali pod določenimi pogoji zaposliti. Nekateri zaposlitve ne iščejo, ker je v času rastoče brezposelnosti zaposlitev težko najti. Fizični in psihični naporji so zato preveliki in ne odtehtajo plače ob eventualni zaposlitvi. To skupino neregistriranih brezposelnih oseb imenujemo atipični delavci.

2.3 Kako posameznik postane brezposelna oseba

2.3.1 Opustitev dela

Večina delavcev opusti delo zaradi iskanja druge ustrežnejše zaposlitve, ali ker ne želijo oz. ne morejo iz določenih razlogov več delati. Če ne želijo več delati, ne postanejo takoj brezposelni, ampak se za nekaj časa umaknejo s trga delovne sile, med brezposelne pa se lahko prijavijo v določenem času.

Če delavci želijo spremeniti zaposlitev, lahko novo zaposlitev poiščejo prej, preden opustijo staro. Dela ne opustijo le zato, da bi našli drugo boljše, ampak tudi zaradi tega, da bi se malo odpočili od prejšnje zaposlitve. Tu gre predvsem za skupine delavcev, ki jim je delo instrument za pridobivanje dohodka, oz. preživljanja ter jim ne daje notranjega zadovoljstva. Posamezniki, ki opuščajo delo in postanejo brezposelni, navadno upajo, da bodo našli drugo ustrezno in boljše zaposlitev v času, ko še dobivajo sredstva iz zavarovanja za primer brezposelnosti.

Oblikujejo se industrijsko delovne navade, skupaj z delovno skupino. Delavci se »držijo posla«. To pomeni, da delo opustijo le, če so prepričani, da bodo dobili drugo zaposlitev. Vzroki za opustitev dela so tudi zdravstveni razlogi, prisilna upokožitev, preselitev ter še drugi.

2.3.2 Odpustitev z dela

Odpustitev z dela je drugi pomemben razlog za brezposelnost. Do tega pride zaradi več razlogov, kot so: ciklična nihanja v gospodarstvu, začasno delo, strukturne spremembe, ki privedejo do novih tehnologij in novih načinov proizvodnje, zapiranje starih in odpiranje novih tovarn, delavci postanejo odvečni zaradi skrčenja obsega proizvodnje (njihove sposobnosti ne ustrezajo več strukturi dela), ... Delavci so lahko odpuščeni tudi zaradi neekonomskih oz. netehnoloških ter disciplinskih razlogov. Ti so med seboj prepleteni in discipliniranost delavca je v času odpuščanja le dodaten kriterij, ki vodi k odpustitvi. Odpuščeni zaradi disciplinskih razlogov običajno težje najdejo novo zaposlitev, saj jih službe za zaposlovanje vključijo v svoje registre pod posebnimi pogoji. Pogosto jih štejejo med prostovoljne brezposelne (izguba dela je neprostovoljna).

Na odpuščanje z dela v veliki meri vpliva moč delavskih združenj – sindikatov in strank. Delodajalce prisilijo v sporazume, državo pa v sprejetje razlogov, ki preprečujejo oz. otežujejo odpuste, zato je za pričakovati manjše število odpustov.

2.3.3 Prva zaposlitev

Pri prvi zaposlitvi je največ mladih, kateri prihajajo iz srednjih šol. Ta dotok mladih iz šol med brezposelne je značilen tudi za vse druge dežele, katere prispevajo k vsem vrstam brezposelnosti: k frikcijski, ker prvič iščejo primerna delovna mesta zato jim manjkajo ustrezne izkušnje; k ciklični zaradi sezonsko neenakomernega zapuščanja šol ter strukturni,

ker sistem rednega izobraževanja ne more slediti spremembam v strukturi proizvodnje, kjer mladim spet manjkajo delovne izkušnje.

Dežele, ki stopajo na pot industrijskega razvoja imajo predvsem nizko stopnjo zaposlenosti. To pomeni, da je v manj razvitih deželah približno 10 do 20 % prebivalstva zaposlenih na trgu delovne sile, v razvitejših deželah pa okrog polovica. Med ljudmi, ki se želijo prvič zaposliti, poleg mladine najdemo največ žensk.

Za ljudi, ki prehajajo iz samozaposlenosti v brezposelnost, je značilno, da so povečini neustrezno usposobljeni. To velja posebej za tiste ljudi, ki prihajajo s podeželja ter bivše gospodinje.

2.3.4 Ponovna zaposlitev

Pri ponovi zaposlitvi gre za ljudi, ki se želijo ponovno zaposliti, a so že bili zaposleni. Delo so bodisi opustili ali izgubili in se za nekaj časa umaknili s trga delovne sile. Sem štejemo mlade ženske, ki se zaposlijo, nato delo opustijo zaradi družine ter ponovno iščejo zaposlitev. Na eni strani ugotavljajo, da je vse manj žensk, ki zapuščajo delo v času rojevanja in nege otrok. K temu prispeva širjenje delnih zaposlitev ter izboljšanje otroškega in socialnega varstva.

Tok opuščanja dela lahko pričakujemo v nerazvitih deželah, kjer so še možnosti za alternativno preživljanje, vse manj pa v deželah, ki stopajo na pot industrijskega razvoja. V teh deželah je v družini pogosto zaposlen le eden od staršev in si ne more privoščiti, da bi delo opustil.

V deželah z aktivno politiko zaposlovanja organizirajo posebne tečaje za osvežitev znanja, ki so namenjeni ljudem, ki se želijo ponovno zaposliti.

2.4 Trajanje brezposelnosti

2.4.1 Dolgotrajna ali trdovratna brezposelnost

Dolgotrajna brezposelnost se ne pogojuje v tolikšni meri osebne karakteristike posameznikov, kot jo ekonomske razmere. Ljudje niso nezaposljivi, vendar se v podaljšanju brezposelnosti zmanjšuje njihovo upanje na zaposlitev. Čim dlje je oseba brezposelna, manjša je verjetnost, da se bo ponovno zaposlila.

2.4.2 Kako posameznik reagira na brezposelnost

Izguba zaposlitve je za človeka stresna, zato se odziva nanjo tako na telesni kot duševni ravni. Odzivi so lahko različni, saj nastajajo zaradi različnega dojetja nove okoliščine. Za večino ljudi je to ogrožanje, za nekatere pa tudi skrajnost ogrožanja.

Človek, ki prvič nenadoma ostane brezposeln, le težko dojema razsežnost ali posledice takšnega položaja. Njegov pogled na to ni objektivni, reakcija pa ne takojšnja in burna. Ključno vlogo bo imelo njegovo poznejše prepoznavanje. Pri tako pomembni spremembi stanja je bistveno posameznikovo dojetje in doživljanje.

Nova situacija bo povzročila težave le, če se boste počutili ogrožene. Kako hudo vas takšno spoznanje vznemiri, je odvisno od tega, ali je preizkušnja po vašem mnenju: nepredvidljiva, neprijetna, neobvladljiva. Za tiste, ki so že doživeli šok, ko so izgubili zaposlitev, bo nova podobna preizkušnja manj neprijetna kot za one, ki se prvič znajdejo v njej.

Kot na drugih področjih, je tudi pri pridobitniškem delovanju pomembno človekovo prepričanje, kaj in koliko zmore. Pesimističen človek, ki ob odpustu iz službe meni, da tega pač ne zmore prenesti, bo pri iskanju nove zaposlitve manj učinkovit ali celo neučinkovit.

Po statistični klasifikaciji izgubo zaposlitve in nezaposlenost po intenzivnosti uvrščajo med srednjo in hudo stopnjo, izgubo dela kot začasen dejavnik, brezposeln pa kot trajajoč.

Problem, ki nastane ob izgubi službe, je treba reševati takoj, brez odlašanja, da ne preide v kronično brezposelnost, saj je ta predhodnica revščine, stanja, ko se začno vrstiti različne kronične motnje.

Ob izgubi službe se pri ljudeh pojavijo strahovi in napetosti, ki so jih že zdavnaj prerasli. V tej stiski se izrazito pokaže:

- strah pred novim, neznanim
- strahovi, povezani z zdravjem
- strah pred revščino
- strah pred osamljenostjo

Ob teh strahovih človek čedalje bolj izgublja samozavest in občutek lastne vrednosti.

2.4.3 Kaj stori delavka, če ostane brezposelna zaradi nosečnosti ali porodniškega dopusta?

Brez delavkine krivde ali volje ji delovno razmerje v teh dveh primerih lahko preneha le: če gre podjetje v stečaj ali likvidacijo, če se izteče delovno razmerje za določen čas, če gre za odpoved delovnega razmerja zaradi ukinitve delodajalčevega statusa samostojnega podjetnika ali opravljanja obrtne dejavnosti.

Če delavka ostane brezposelna v času nosečnosti, se lahko v roku 30 dni po prenehanju delovnega razmerja prijavi pri pristojnem zavodu za zaposlovanje in uveljavlja pravico do denarnega nadomestila. Ko nastopi porodniški dopust, ji pravica do denarnega nadomestila začasno miruje, in sicer za čas porodniškega dopusta (12 mesecev), saj ima v tem času pravico do porodniškega dopusta pri pristojnem centru za socialno delo. Ta ji izplačuje nadomestilo plače za čas porodniškega dopusta. Po izteku porodniškega dopusta se lahko v 30 dneh spet prijavi na zavodu za zaposlovanje in uveljavlja pravico do preostalega časa prejemanja denarnega nadomestila za brezposelnost.

Če delavki preneha delovno razmerje v času, ko je že na porodniškem dopustu, uveljavi preostalo nadomestilo plače za čas porodniške v centru za socialno delo. Po izteku porodniškega dopusta se mora v roku 30 dni prijaviti na zavod za zaposlovanje, da uveljavi pravico do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti. Kako dolgo dobiva delavka to nadomestilo, je odvisno od njene delovne dobe, v skladu s pravili, ki sicer veljajo za vse primere izplačevanja denarnega nadomestila.

2.4.4 Kaj naredi delavec če ostane brezposeln, ko je v bolniškem staležu?

Razlogi, zaradi katerih je možno, da ostane brez službe delavec, ki je na bolniški, so enaki tistim kot pri ženskah, če ostanejo brezposelne v času nosečnosti ali porodniškega dopusta. Če gre za bolniško, ki ni posledica poškodbe pri delu ali bolezni zaradi dela, ima delavec pravico do tako imenovane bolniške izven dela, s pravico do nadomestila plače za čas do 30 dni. To pravico delavec uveljavi na Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije, in sicer v območni enoti, ki je krajevno pristojna glede na sedež delodajalca. Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije tudi izplačuje nadomestilo plače.

Če pa gre za bolniški stalež, ki je posledica poškodbe ali bolezni zaradi dela, delavcu pripada nadomestilo plače do zaključka bolniškega staleža. Nadomestilo plače za čas delavčeve nezmožnosti za delo izplačuje Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Delavec uveljavi pravico v območni enoti zavoda, ki je krajevno pristojna glede na sedež delodajalca.

2.4.5 Kdaj postaneš brezposelna oseba

Brezposelni ste takrat, ko ste iz kakršnega koli razloga ostali brez zaposlitve ali še nikoli niste bili zaposleni. Tak položaj morate čim prej rešiti; gre namreč za preprosto dejstvo, da človek mora nekaj delati. Brezposelnost postane resni problem, če je dolgotrajna.

Brezposelni pa postanejo najbolj problematična skupina na trgu delovne sile, saj s trajanjem brezposelnosti niso več konkurentni, izgubljajo svojo delovno zmožnost in sposobnosti. Običajno s trajanjem brezposelnosti upada aktivnost pri iskanju zaposlitve- brezposelni se svojemu položaju privadijo in ga sprejmejo.

V roku 30 dni po prenehanju delovnega razmerja se mora brezposelni oglasiti na pristojnem zavodu za zaposlovanje. Ob prijavi na zavodu je treba predložiti naslednje dokumente:

- zaključeno delavsko in zdravstveni knjižico;
- potrdilo delodajalca o delavčevi plači za zadnje tri mesece;
- sklep ali drug dokument o prenehanju delovnega razmerja;
- potrdilo o državljanstvu Republike Slovenije, če državljanstvo ni popravljeno že v delavski knjižici;
- številko hranilne knjižice ali tekočega računa, obvezno pri LB d.d.;
- osebno izkaznico.

Največje pasti, ki čakajo na dolgotrajno brezposelne osebe so:

- odpuščanje delovnih navad,
- izgubljanje pridobljenega znanja in izkušenj,
- zmeraj slabše možnosti za zaposlitev,
- pojav kriz in nestrpnosti v družini,
- različne negativne oblike vedenja,
- spremenjen odnos do učenja,
- slabše psihično in zdravstveno stanje,
- večja občutljivost.

2.4.6 Obveznosti in pravice brezposelnih oseb

Obveznosti brezposelnih oseb

Najkasneje v dveh mesecih po prijavi pri Zavodu boste skupaj s svojim svetovalcem zaposlitve pripravili zaposlitveni načrt. V njem boste opredelili vaše zaposlitvene cilje, vaše aktivnosti pri iskanju zaposlitve ter vrsto in obliko potrebne pomoči. Poleg tega bo v zaposlitvenemu načrtu določeno tudi, kako bo potekalo vaše obvezno dokazovanje aktivnosti ter kdaj in na katerem naslovu boste dosegljivi. S podpisom zaposlitvenega načrta boste sprejeli vse dogovorjene obveznosti.

Če želite biti prijavljeni pri Zavodu in si s tem zagotoviti pomoč, ki jo zavod nudi, ste dolžni:

- aktivno iskati zaposlitev in o tem obveščati zavod skladno z dogovorom v zaposlitvenem načrtu;
- se odzvati na vse napotitve na prosta delovna mesta ali na začasna oziroma občasna dela, ki jih posreduje Zavod;
- biti vsak delovni dan tri ure dosegljiv na dogovorjenem mestu, na katerem boste prevzemali poštno pošiljke, telefonska in kratka sporočila na mobilnik, elektronsko pošto in se na njih pravočasno odzvati;

- obvestiti oziroma se dogovoriti z Zavodom o vsaki odsotnosti iz osebnih razlogov, kot je odsotnost brez utemeljitve, lastna poroka ali poroka otroka, rojstvo otroka, vaša selitev oziroma selitev vaše družine najmanj 8 dni pred začetkom odsotnosti;
- obvestiti Zavod o ostalih opravičljivih odsotnostih v roku 3 dni po prenehanju razloga za odsotnost, razen v primeru predvidljive odsotnosti zaradi bolezni, ko je rok obveščanja 3 dni pred začetkom predvidene odsotnosti.

Neizpolnjevanje teh obveznosti ter dogovorov v zaposlitvenem načrtu lahko pomeni, da vas bodo prenehali voditi v evidenci, ponovno pa se boste lahko prijaviли šele po 6 mesecih. Rok začne teči z dnem dokončnosti odločbe v upravnem postopku. Izgubili boste priznane pravice iz zavarovanja za primer brezposelnosti ter možnosti za druge oblike pomoči.

V evidenci vas bodo prenehali voditi zaradi neizpolnjevanja naslednjih obveznosti, če:

- odklonite ustrezno ali primerno zaposlitev ali s svojim ravnanjem povzročite, da vas delodajalec zavrne;
- odklonite vključitev v program aktivne politike zaposlovanja ali kršite obveznosti, sprejete s pogodbo o vključitvi v program aktivne politike zaposlovanja;
- niste na razpolago za zaposlitev;
- delate ali ste zaposleni na črno;
- ne iščete aktivne zaposlitve;
- odklonite podpis zaposlitvenega načrta, ker ne soglašate z določitvijo obveznosti sprejetja vsake zaposlitve, primernega začasnega oziroma občasnega, humanitarnega ali drugega dela, opredeljenega v zakonu, ki ureja socialno varstvo;
- niste dali resničnih podatkov o izpolnjevanju pogojev za pridobitev statusa brezposelne osebe.

Pravice iz zavarovanja za primer brezposelnosti

Če vam je delovno razmerje prenehalo brez vaše krivde ali volje in izpolnjujete druge z zakonom določene pogoje, lahko pri Zavodu uveljavite pravico do denarnega nadomestila. Medtem ko prejimate denarno nadomestilo, ste pokojninsko, invalidsko ter obvezno zdravstveno zavarovani.

Zavod vam lahko povrne tudi stroške javnega prevoza, kadar se zglasite pri delodajalcu v skladu z zaposlitvenim načrtom zaradi iskanja zaposlitve. Uveljavite lahko povračilo stroškov za priporočene poštno pošiljke, ki jih imate zaradi pisne prijave na ustrezno ali primerno zaposlitev. Stroške vam bo Zavod povrnil na podlagi predloženih ustreznih dokazil (vabilo delodajalca, vozovnice, potrdilo pošte, kopija pravočasne prijave...).

2.4.7 Iskanje dela

Zavod RS za zaposlovanje vsako leto posreduje zaposlitev približno 55.000 brezposelnim, tako da je posredovanje zaposlitev in okrepitev sodelovanja z delodajalci ena od pglavitnih nalog Zavoda. Ker ZRZS želi, da posredovanje med podjetji in iskalci zaposlitve zaživi v

polni meri, so na njenih spletnih straneh oblikovali posebno rubriko Iskanje dela. Ta je namenjena vsem, ki iščejo novo zaposlitev kot tudi vsem, ki bi svoje vrste radi okrepili z zaposlitvijo novega sodelavca.

Rubrika Iskanje dela je razdeljena v štiri sklope oz. zajema dve ciljni skupini: iskalce zaposlitve ter delodajalce.

Aktualna prosta delovna mesta najbrž že marsikateri iskalec zaposlitve dobro pozna, saj so tu objavljena prosta delovna mesta tistih delodajalcev, ki dovolijo objavo v sredstvih javnega obveščanja. Če boste torej v polja na internetu vpisali stopnjo izobrazbe, območno službo, kjer si želite zaposlitev ter poklic oziroma ključno besedo iz poklicnega področja, potem se vam bo na zaslonu izpisal seznam aktualnih prostih delovnih mest z vsemi pogoji za zasedbo tega delovnega mesta (aktualna prosta delovna mesta so dnevno ažurirana).

Tudi v podrubriki Naročanje na aktualna prosta delovna mesta imate podobno možnost, le da je v tem primeru tudi zagotovljeno, da se zainteresiranim vsak teden posreduje seznam aktualnih potreb prostih delovnih mest po elektronski pošti (aktualna prosta delovna mesta so dnevno ažurirana).

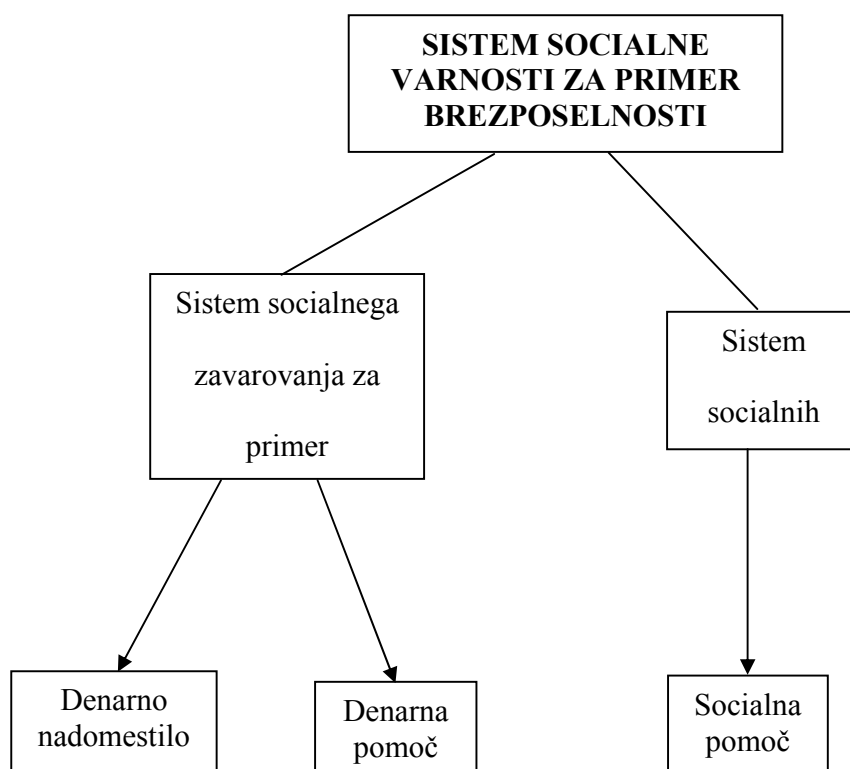
Iskanje med iskalci zaposlitve je namenjeno predvsem delodajalcem. Če boste vtiskali, kakšne so zahteve za zasedbo določenega prostega delovnega mesta, kjer bi radi zaposlili novega sodelavca (na primer izobrazbo, posebna znanja in podobno), potem se vam bodo na zaslonu (na podlagi vaših zahtev) izpisali vsi ustrezni iskalci zaposlitve. Poleg tega pa bo zavod preko elektronske pošte lahko posredoval ponudbe za delo tudi anonimnim iskalcem zaposlitve.

V Prijavljam se kot iskalec zaposlitve, lahko iskalci zaposlitve izpolnijo vprašalnik, tako da vpišejo svoja znanja, izkušnje, izobrazbo itd. Nastala baza podatkov je na voljo delodajalcem. Če posameznik želi kot iskalec zaposlitve ostati anonimen, se potem sporočila delodajalcev posredujejo po elektronski pošti.

2.5 Sistem socialne varnosti za primer brezposelnosti

Socialna varnost se zagotavlja s sistemi socialne varnosti, katere konstituirata dve prvini:

- »sistem socialnega zavarovanja«, katerega glavni cilj je ohranjanje relativnega družbenega položaja zavarovane osebe in
- »sistem socialnih pomoči«, kjer gre predvsem za zagotavljanje eksistenčnega minimuma upravičencev.

Sistem socialne varnosti za primer brezposelnosti bi lahko z poimenovali tudi »pasivna« politika zaposlovanja. Tukaj govorimo o ukrepih, s katerimi država zagotavlja posameznikom socialno varnost ob brezposelnosti. Socialna varnost je zagotovljena s sistemi socialne varnosti, v katerih je določene pravica do denarnih dajatev. Med najpomembnejši denarni dajatvi sodita denarno nadomestilo in denarna pomoč.

Poleg pasivne politike poslovanja poznamo tudi »aktivno« politiko zaposlovanja, ki ima za cilj doseganje in/ali ohranjanje stopnje zaposlenosti oziroma gre za programe, ki so naravnani k zmanjševanju brezposelnosti.

Več o »aktivni« politiki zaposlovanja bom predstavila v enem izmed naslednjih poglavij.

2.5.1 Sistem socialnega zavarovanja

»Sistem socialnega zavarovanja« temelji na zavarovalnem načelu, za katerega je značilno, da so denarne dajatve, imenovane denarno nadomestilo, praviloma sorazmerne z višino vplačanih prispevkov, njihovo trajanje pa je odvisno od predhodne dobe zavarovanja. To pomeni, da je upravičenost do denarne dajatve povezana s predhodnim statusom zaposlitve, z zmožnostjo in razpoložljivostjo za delo, prijavljenostjo na zavodu za zaposlovanje in aktivnostjo iskanja zaposlitve. Trajanje denarnih dajatev pa je odvisno od dolžine predhodne zaposlitve in v nekaterih primerih tudi od starosti upravičenca, medtem ko je višina denarnih dajatev sorazmerna z višino vplačanih prispevkov. Ti sistemi so praviloma obvezni za vse delavce v delovnem razmerju.

Ena od glavnih značilnosti sistema socialnega zavarovanja je ohranjanje relativnega družbenega položaja zavarovane osebe.

2.5.2 Sistem socialnih pomoči

Osnovni cilj sistemov socialnih pomoči je zagotavljanje eksistenčna minimuma do katerega so upravičeni vsi državljani. V sistemu se varuje socialni primer pomanjkanja in je tako glavni pogoj za pridobitev dajatve ugotovljena dejanska potreba po dajatvi. Denarne dajatve imajo subsidiarno naravo (Kopač, 148, 2002).

Denarna pomoč ima značilnosti socialnega zavarovanja in sistema socialnih pomoči. Pridobijo jo namreč lahko predhodno zavarovane osebe, ki so že izkoristile pravico do denarnega nadomestila ali pa je niso pridobile zaradi prekratkega trajanja zaposlitve in potrebujejo pomoč za preživetje.

2.6 Zavarovanje za primer brezposelnosti

2.6.1 Vrste in uveljavljanje pravic iz zavarovanja za primer brezposelnosti

Brezposelne osebe imajo različne **pravice**, ki jih večinoma ureja zakonska ureditev zaposlovanja in zavarovanja za primer brezposelnosti, delno pa tudi ureditev v posebnih predpisih, zlasti v predpisih o delovnih razmerjih, zdravstvenem varstvu in v predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Vodovnik, 209, 2003).

Predpisi o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti urejajo naslednje premoženske pravice:

- pravica do denarnega nadomestila,
- pravica do denarne pomoči,
- pravica do povračila prevoznih in selitvenih stroškov.

Pravice iz zavarovanja za primer brezposelnosti lahko upravičenci uveljavljajo po pravilih postopka, ki ga ureja delno zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, delno pa zakon, ki ureja splošni upravni postopek. Za pravice iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti je značilno, da o teh pravicah na prvi in drugi stopnji odločajo organi Zavoda. Zoper odločitvi pristojnih organov Zavoda lahko zavarovanec vloži tožbo pred sodiščem za socialne spore.

2.6.2 Denarno nadomestilo

2.6.2.1 Pravica do denarnega nadomestila

Delavec pridobi to pravico, če je bil pred nastankom brezposelnosti zavarovan in če zanj ni ustrezne zaposlitve.

To pravico ohranja ves čas zakonsko določenega obdobja pod pogojem, da je po zakonsko določenih kriterijih ves čas:

- zmožen za delo¹,
- je na razpolago²,
- zanj ni ustrezne zaposlitve³,
- aktivno išče zaposlitev⁴,

¹ Oseba je zmožna za delo, če je stara več kot 15 let in ne več kot je po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

² Zavodu mora biti dosegljiva vsak delovni dan tri ure. Zakon določa tudi izjeme od tega pravila.

³ Ustrezna zaposlitev je osebi zagotovljena za nedoločen ali določen čas in ki ustreza zahtevnosti del tarifnega razreda ustrezne kolektivne pogodbe, v katero je bila oseba uvrščena verčino časa v zadnjih dvanajstih mesecih pred nastankom brezposelnosti. Če oseba išče zaposlitev prvič ali po prekinitvi zaposlitve najmanj dve leti, je kriterij zanjo ugodnejši, saj je ustrezna le tista zaposlitev, ki ustreza stopnji in vrsti njene dokončane izobrazbe.

⁴ Aktivno iskanje zaposlitve pomeni redno prijavljanje na objave ustreznih in primernih delovnih mest pri zavodu za zaposlovanje in drugih izvajalcih posredovanja zaposlitve.

- ga ni mogoče vključiti v programe aktivne politike zaposlovanja.

2.6.2.2 Osnova za odmero denarnega nadomestila

Osnova za odmero denarnega nadomestila je povprečna mesečna plača zavarovanca, ki jo je prejemal v dvanajstih mesecih pred nastankom brezposelnosti (ZZZPB, 34/1. člen).

Če je zavarovanec prejemal denarno nadomestilo plače v skladu s predpisi o delovnih razmerjih, zdravstvenem zavarovanju ali pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ali če ni prejemal plače, se v osnovo za odmero denarnega nadomestila za brezposelnost upošteva osnovna plača, povečana za dodatek na delovno dobo, ki bi jo upravičenec prejel, če bi delal (ZZZPB, 34/2. člen).

Kot osnova za določitev denarnega nadomestila se upošteva bruto plača.

2.6.2.3 Višina denarnega nadomestila

Denarno nadomestilo zavarovanca znaša prve tri mesece prejemanja 70 odstotkov, v naslednjih mesecih pa 60 odstotkov od osnove.

Od odmerjenega nadomestila se obračuna prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje⁵.

Najnižje denarno nadomestilo je 100 odstotkov po zakonu zajamčene plače, zmanjšane za prispevke in davke, najvišje pa trikratnik tako določenega denarnega nadomestila. (ZZZPB, 21. člen)

2.6.2.4 Trajanje pravice do denarnega nadomestila

Pravica do denarnega nadomestila lahko traja najdlje:

- 3 mesece za zavarovanje od 1 do 5 let,
- 6 mesecev za zavarovanje od 5 do 15 let,
- 9 mesecev za zavarovanje od 15 do 25 let,
- 12 mesecev za zavarovanje nad 25 let,
- 18 mesecev za zavarovance, starejše od 50 let, in zavarovanje nad 25 let,
- 24 mesecev za zavarovance, starejše od 55 let, in za zavarovanje nad 25 let. (ZZZPB, 25. člen).

Zavarovancu, ki mu je prenehala pravica do denarnega nadomestila, ker jo je v celoti izkoristil, se pri ponovnem uveljavljanju te pravice v čas zavarovanja ne všteva čas, ko je bil zaposlen pred zadnjim prejemanjem denarnega nadomestila⁶.

⁵ Prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje se plačuje Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, prispevek za zdravstveno varstvo pa Zavodu za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije.

Zavarovanec, ki pravice do denarnega nadomestila ni v celoti izkoristil, lahko to pravico izkoristi v preostalem delu pri njenem ponovnem uveljavljanju. Če zavarovanec to pravico ponovno uveljavlja v 24 mesecih po zadnjem prejemanju denarnega nadomestila, mu pripada denarno nadomestilo v višini zadnjega izplačanega denarnega nadomestila (ZZZPB, 25.a člen).

2.6.2.5 Roki za uveljavitev pravice do denarnega nadomestila

Oseba lahko uveljavi pravico do denarnega nadomestila, če se prijavi pri Zavodu za zaposlovanje Republike Slovenije in vloži zahtevo za uveljavitev pravice do denarnega nadomestila v tridesetih dneh po prenehanju delovnega razmerja.

Ta rok ne teče v nekaterih primerih določenih z zakonom, in sicer ta rok ne teče v času:

- bolezni,
- porodniškega dopusta,
- vojaške dolžnosti in izvajanja nalog oziroma usposabljanja za zaščito ter reševanje na poziv pristojnega organa,
- prestajanje pripora oziroma zaporne kazni ali vzgojnega ukrepa ali varstvenega ukrepa do 6 mesecev (ZZZPB, 31/2. člen).

Ko prenehajo razlogi, ki so zgoraj navedeni, ima zavarovanec osem dni časa, da se prijavi na zavodu in uveljavi pravico do denarnega nadomestila.

Po preteku šestdesetih dni po prenehanju delovnega razmerja brezposelna oseba ne more več uveljaviti pravice do denarnega nadomestila.

2.6.2.6 Razlogi za prenehanje pravice do denarnega nadomestila

Zavarovancu preneha pravica do denarnega nadomestila če:

- sklene pogodbo o zaposlitvi s polnim delovnim časom,
- postane samozaposlena oseba⁷,
- izpolni pogoje za pridobitev predčasne ali starostne ali invalidske pokojnine ali uveljavi
- pravico do družinske pokojnine,
- dopolni starost, ki je po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pogoj za
- pridobitev pokojnine z najnižjo zavarovalno dobo,
- se sam odjavi iz evidence brezposelnih oseb,

⁶ Zakon določa izjeme od tega načela, in sicer navaja da to pravilo ne velja za starejše osebe od 50 let z najmanj 25 let zavarovanja, saj se pri ponovnem uveljavljanju pravice do denarnega nadomestila v čas zavarovanja všteva celotni čas, ko je bil zavarovan, vključno s časom prejemanja denarnega nadomestila.

⁷ Samozaposlena oseba je samostojni podjetnik in oseba, ki samostojno, z lastnim delom, kot edini in glavni poklic opravlja pridobitno dejavnost. (ZZZPB, 15. člen)

- odklon ustrezno zaposlitev ali s svojim ravnanjem povzroči odklonitev zaposlitve s strani delodajalca ali odkloni začasno ali občasno plačano delo⁸,
- brez upravičenih razlogov odkloni neplačano začasno delo v primerih višje sile (poplava, potres in podobno,
- brez upravičenih razlogov odkloni vključitev v program aktivne politike zaposlovanja,
- ne išče aktivno zaposlitve,
- ni na razpolago,
- je dal neresnične podatke o izpolnjevanju pogojev za pridobitev denarnega nadomestila,
- nastopi prestajanje zaporne kazni 6 ali več mesecev,
- krši obveznosti, sprejete s pogodbo o vključitvi v program aktivne politike zaposlovanja,
- se ugotovi, da samozaposlena oseba ali lastnik oziroma solastnik gospodarskih družb v času uživanja denarnega nadomestila dosega dobiček iz dejavnosti in druge obdavčljive
- dohodke, ki dosegajo najmanj višino zajamčenega nadomestila plače,
- je ugotovljeno, da dela ali je zaposlen na črno⁹,
- ga zavod preneha voditi v evidenci brezposelnih oseb¹⁰ (ZZZPB, 32. člen).

Brezposelna oseba, ki se zaposli s krajšim delovnim časom, ki ni daljši od polovice delovnega časa, ima za preostali čas pravico do denarnega nadomestila.

Če zavarovanec, ki je brezposelna oseba, pridobiva dodatne dohodke, lahko ohrani pravico do denarnega nadomestila ob soglasju zavoda. Pri tem se denarno nadomestilo lahko zniža, vendar pa zavod plačuje zavarovancu v nezmanjšanem obsegu prispevke za zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

2.6.2.7 Mirovanje pravice do denarnega nadomestila

Pravica do denarnega nadomestila miruje v času:

- služenja vojaškega roka ali opravljanja nadomestne civilne službe;
- pripora in prestajanja zaporne kazni ali vzgojnega ali varstvenega ukrepa do šest mesecev;
- sklenitve delovnega razmerja za polni delovni čas in določen čas, krajši od dvanajst mesecev;
- vključitve v izobraževalni program;
- prejemanja denarnega nadomestila zaradi starševstva;

⁸ Poseledica te določbe je, da se zavarovanec ne more šest mesecev ponovno prijaviti na zavodu in hkrati izgubi možnost pridobivanja pravice do denarnega nadomestila ali denarne pomoči.

⁹ Oseba je zaposlena na črno, če opravlja delo brez ustrezne pogodbe o zaposlitvi.

¹⁰ Prenehanje pravice ugotovi zavod z odločbo in o tem obvesti pristojni center za socialno delo.

- nezmožnosti za delo iz zdravstvenih razlogov v času, ko prejema denarno nadomestilo iz sredstev obveznega zdravstvenega zavarovanja;
- vključitve v program javnih del, ko ne prebiva v Republiki Sloveniji, razen če mednarodni akt ne določa drugače (ZZZPB, 33. člen).

Zavarovanec se mora po prenehanju razlogov za mirovanje v osmih dneh javiti zavodu in tako pridobi pravico do denarnega nadomestila za preostali čas, v nasprotnem primeru ga zavod preneha voditi v evidenci brezposelnih oseb.

2.6.3 Denarna pomoč

2.6.3.1 Pravica do denarne pomoči

Do denarne pomoči ste upravičeni, če:

- vam je iztekla pravica do denarnega nadomestila med brezposelnostjo in se niste uspeli ponovno zaposliti;
- vam je kot pripravniku prenehala zaposlitev, sklenjena za določen čas, krajši od dvanajstih mesecev.

Pravice do denarne pomoči ne more pridobiti zavarovanec, ki nima stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji.

2.6.3.2 Pogoji za pridobitev denarne pomoči!

Pogoj za pridobitev denarne pomoči je, da vaši dohodki skupaj z dohodki vaših družinskih članov na osebo, v zadnjih treh mesecih pred uveljavitvijo denarne pomoči, v povprečju na mesec ne presegajo 80 % zajamčene plače po zakonu.

Kljub izkazanemu nizkemu dohodku vas in vaših družinskih članov, s katerimi živite v skupnem gospodinjstvu, lahko Zavod zavrne zahtevek za uveljavljanje denarne pomoči, če ni ogrožena socialna varnost.

2.6.3.3 Rok za uveljavitev pravice

Rok za vložitev zahtevka za priznanje pravice do denarne pomoči je 30 dni:

- po izteku pravice do denarnega nadomestila,
- po prenehanju delovnega razmerja kot pripravniku.

Obrazec za zahtevek dobite na informativnem okencu oziroma pri svojem svetovalcu zaposlitve. Navedene so tudi priloge, ki jih morate priložiti k zahtevku.

2.6.3.4 Višina denarne pomoči

- Denarna pomoč se izplačuje v višini 80% zajamčene plače po zakonu, zmanjšane za davke in prispevke, ki se obračunavajo od zajamčene plače.
- V času prejemanja denarne pomoči ste obvezno zdravstveno zavarovani. Prispevke plačuje Zavod. Če se želite vključiti tudi v prostovoljno zdravstveno zavarovanje morate to urediti sami pri izbrani zavarovalnici.

2.6.3.5 Trajanje denarne pomoči

Denarna pomoč se izplačuje največ 15 mesecev. Če vam Zavod prizna pravico do plačevanja prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje do izpolnitve pogojev za upokojitev, se vam ob izpolnjevanju prej navedenih pogojev, denarna pomoč lahko izplačuje do upokojitve.

2.6.3.6 Mirovanje in preostali čas denarne pomoči

Pravica do denarne pomoči miruje v času:

- služenja vojaškega roka ali opravljanja nadomestne civilne službe;
- prejemanja starševskega nadomestila;
- zaposlitve za polni delovni čas in določen čas, krajši od 12 mesecev;
- vključitve v program izobraževanja za brezposelne osebe (šolanje);
- pripora in prestajanja zaporne kazni ali vzgojnega ali varstvenega ukrepa do 6 Mesecev;
- nezmožnosti za delo iz zdravstvenih razlogov v času prejemanja nadomestila iz sredstev obveznega zdravstvenega zavarovanja;
- vključitve v program javnih del;
- ko oseba ne prebiva v Republiki Sloveniji razen, če mednarodni akt ne določa drugače.

2.6.4 Prenehanje in znižanje denarne pomoči

2.6.4.1 Prenehanje denarne pomoči

Denarna pomoč preneha:

- če zavarovanec neupravičeno odkloni ustrezno zaposlitev, ustrezno začasno ali občasno plačano delo, neplačano začasno delo;
- če kršite sprejete obveznosti iz programa zavarovanja, če delate ali ste zaposleni na črno ter v drugih določenih z zakonom.

2.6.4.2 Znižanje denarne pomoči

Denarna pomoč se zavarovani osebi za dobo dveh mesecev zniža za:

- 50%, če odkloni primerno zaposlitev;
- 30%, če odkloni primerno začasno ali občasno plačano delo, humanitarno ali drugo podobno neplačano primerno delo.

2.7 Aktivna politika

Aktivno politiko zaposlovanja (v nadaljevanju APZ) bi lahko najbolj strnjeno označili kot nabor raznovrstnih programov in ukrepov, s katerimi država neposredno in selektivno posega na trg delovne sile, da bi med delovno aktivne (zaposlene ali samozaposlene) vključila in/ali v tem statusu zadržala čim več delovno sposobnega prebivalstva in da bi preprečila in/ali zmanjšala brezposelnost. Običajno vključuje programe zaposlovanja, usposabljanja in ustvarjanja delovnih mest.

V Sloveniji smo bili seznanjeni z APZ v osemdesetih letih, v praksi pa se je začela uveljavljati v začetku devetdesetih. Za izvajanje programov in ukrepov APZ je pristojen Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.

2.7.1 Pregled programov in ukrepov APZ

Programe APZ lahko razvrstimo v devet skupin:

2.7.1.1 Programi izobraževanja in usposabljanja za brezposelne in trajno presežne delavce

Gre za enega izmed najpomembnejših programov APZ. Programi se pojavljajo v različnih oblikah:

- programi pomoči pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve;
- programi psiho-socialnega usposabljanja in osebnostnega razvoja;
- različne oblike krajšega poklicnega izobraževanja in izpopolnjevanja;
- programi usposabljanja za nižje stopnje zahtevnosti dela za nekvalificirano delovno silo;
- usposabljanje na delovnem mestu.

Pri programih izobraževanja in usposabljanja imajo prednost dolgotrajno brezposelni, mladi pod 26 let in nekvalificirani delavci.

Eden izmed programov izobraževanja je PUM (projektno učenje za mlajše odrasle), ki je sofinanciran iz sredstev Evropskega socialnega sklada. Namen programa je da se lažje odločiš za poklic in se pripraviš na ponovno vključitev v izobraževanje ali zaposlitev (Zloženka Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve).

2.7.1.2 Spodbujanje samozaposlovanja

Samozaposlovanje je pomembna oblika zaposlovanja in pomeni ustvarjalno in aktivno reševanje brezposelnosti. Gre za programe, ki so namenjeni brezposelnim osebam, ki želijo razviti in uresničiti svoje poslovne ideje.

2.7.1.3 Javna dela

V Slovenijo so bila vpeljana leta 1991 in jih organizira Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.

Opredeljena so kot »lokalni ali državni zaposlitveni programi, ki so namenjeni spodbujanju razvoja novih delovnih mest in ohranitvi ali razvoju delovnih sposobnosti brezposelne osebe in se organizirajo zaradi izvajanja socialnovarstvenih, izobraževalnih in drugih programov«. Brezposelne osebe so lahko vključene v javna dela tudi na podlagi posebne pogodbe o zaposlitvi. Zakon določa, kateri stroški v zvezi z izvajanjem javnih del bremenijo zavod, in kateri lahko bremenijo naročnika ter izvajalca javnih del. Javna dela so lahko organizirana in se izvajajo po programih zavoda, lahko pa se izvajajo tudi po programih »skladov dela«, katere za ta namen lahko ustanovijo različni subjekti po predpisih, ki veljajo za ustanavljanje ustanov kot pravnih oseb zasebnega prava. Prejemniki sredstev iz omenjenih skladov so lahko brezposelne osebe, kot tudi osebe, ki so še zaposlene, vendar imajo status presežnih delavcev.

2.7.1.4 Pomoč delodajalcem pri prestrukturiranju odvečne delovne sile

Gre za program, s katerim se pomaga preprečevati število prehodov od presežnih delavcev v registrirano brezposelnost.

2.7.1.5 Povračila prispevkov delodajalcem

Delodajalci dobijo povrnjen del prispevkov, kadar zaposlijo dolgotrajno brezposelne osebe, iskalce prve zaposlitve, prejemnike denarnega nadomestila ali denarne pomoči med brezposelnostjo ali starejše brezposelne. Ukrep je zlasti spodbuden za zaposlovanje pri malih delodajalcih in za samozaposlovanje.

2.7.1.6 Usposabljanje in zaposlovanje invalidov ter subvencioniranje invalidskih podjetij

Invalidi imajo na voljo posebno strokovno pomoč, številne programe izobraževanja in usposabljanja ter finančno pomoč, potrebno za prilagoditev delovnih mest njihovih potrebam. Zaposlovanje invalidov omogočajo tudi invalidska podjetja. Ta podjetja so oproščena posebnih prispevkov in davkov, sicer pa ponujajo svoje izdelke oziroma storitve na trgu.

2.7.1.7 Regionalni in lokalni zaposlitveni projekti

Gre za programe, ki so običajno del programov javnih del. Navezujejo se na spodbujanje turizma, razvoj podeželja, spodbujanje trgovine, storitev in na razvoj človeških virov. Brezposelni osebam se tako omogoči začasna zaposlitev.

2.7.1.8 Projekti prestrukturiranja podjetij

Na eni strani se pomoč pri prestrukturiranju podjetij nanaša na presežne delavce, na drugi strani pa se skušajo s prestrukturiranjem podjetij ohraniti produktivna delovna mesta.

2.7.1.9 Skladi dela

S pomočjo skladov dela lahko trajno presežni delavci ponovno vstopijo na trg delovne sile na podlagi različnih regionalnih in lokalnih programov ali projektov zaposlovanja.

2.8 Pravica brezposelnih oseb do socialno varstvenih dajatev

Brezposelna oseba ima pravico do socialno varstvenih dajatev, ko je že izčrpala vse možnosti iz sistema zavarovanja in zaposlovanja za primer brezposelnosti, torej je po vrstnem redu »zadnja« dajatev, ki se lahko dodeli brezposelni osebi.

Upravičenci do socialno varstvenih dajatev so tisti posamezniki, ki sebi in svoji družini ne morejo zagotoviti sredstev za preživljanje zaradi okoliščin, na katere ne morejo vplivati. (ZSV, 3. člen)

Iz tega izhaja dejstvo, da je to pravica, ki ni namenjena samo brezposelnim osebam, ampak vsem, ki si ne morejo zagotoviti sredstev za preživljanje.

Vzroki za pomanjkanje sredstev morajo biti objektivne in ne subjektivne narave. Objektivni razlogi so tako npr. starost in trajna nezmožnost za delo, ne glede na starost. Subjektivne razloge pri mlajših osebah, ki so sicer usposobljena za delo, pa je potrebno ugotavljati posebej v vsakem primeru.

V enem iz predhodnih poglavij smo predstavile pravico do denarne pomoči, ki je urejena v sistemu socialnega zavarovanja za brezposelnost in je vezena na predhodno zaposlenost osebe. Pravica do denarne pomoči pa je urejena tudi v sistemu socialne pomoči, in sicer za vse materialno ogrožene osebe, med katerimi so lahko tudi brezposelne osebe same ali skupaj z družinskimi člani.

V slovenskem sistemu je pravica do denarne pomoči za zavarovance urejena v Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, za vse ostale osebe (zaposlene, samozaposlene, nezaposlene in brezposelne) brez zadostnih dohodkov za življenje pa v Zakonu o socialnem varstvu.

2.8.1 Vrste socialno varstvenih dajatev

Socialno varstvene dajatve imajo dolgotrajno ali začasno naravo in so določene v višini minimalnih sredstev za življenje.

Po zadnji noveli zakon o socialnem varstvu pozna samo eno vrsto socialnovarstvenih dajatev, in sicer denarno socialno pomoč (prej: denarna pomoč kot edini vir preživljanja in denarni dodatek).

Posebna oblika denarno socialne pomoči je tudi izredna denarna pomoč.

2.8.1.1 Denarno socialna pomoč

Pravica do denarne socialne pomoči ima subsidiaren značaj. Upravičenec jo lahko uveljavi le v primeru, da nima nobenih drugih virov za preživljanje.

Vsakdo je po svojih sposobnostih dolžan skrbeti za dostojno preživljanje sebe in svojih družinskih članov. Pravico do denarne socialne pomoči ima le tisti, ki si ne more preživetja zagotoviti sam z delom, s pravicami iz dela ali zavarovanja, z dohodki od premoženja in iz drugih virov oziroma z nadomestili ali prejemki po drugih predpisih, ali s pomočjo tistih, ki so ga dolžni preživljati, ali na drug način. Prejemnik denarne socialne pomoči ne more biti v ugodnejšem položaju od tistega, ki si sredstva zagotavlja z delom ali na podlagi pravic iz dela (ZSV, 20. člen).

Do denarne socialne pomoči so upravičene osebe, ki si ne morejo zagotoviti minimalnega dohodka iz razlogov, na katere ne morejo vplivati in so pred tem uveljavljale morebitne pravice, ki jim pripadajo po drugih predpisih. Oseba, ki ne dosega minimalnega dohodka iz razlogov, na katere lahko oziroma bi lahko vplivala, do denarne socialne pomoči ni upravičena. Za take razloge štejejo zlasti tisti, ki so povezani z upravičenčevo odgovornostjo za lastno brezposelnost.

Denarne socialne pomoči pa se ne dodeli samski osebi oziroma družini, ki ima prihranke oziroma premoženje, ki dosega ali presega višino 24 minimalnih plač.

Kot premoženje v tem zakonu se ne upošteva:

- stanovanje, v katerem posameznik oziroma družina živi in ki ga predpisi o stanovanjskih razmerjih določajo kot primerno stanovanje;
- premoženje, ki daje dohodke, ki se po tem zakonu upoštevajo pri ugotavljanju lastnega dohodka;
- predmeti, ki so po predpisih o izvršbi in zavarovanju izvzeti iz izvršbe razen gotovina iz 5. točke 79. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju in
- osebno vozilo v vrednosti do višine 18 minimalnih plač.

Do denarne socialne pomoči ni upravičena oseba, ki ne dosega minimalnega dohodka iz razlogov, na katere je lahko vplivati oziroma lahko vpliva, ali ki brez utemeljenih razlogov zavrača, se izogiba ali opušča aktivnosti, ki bi lahko oziroma lahko privedejo do zaposlitve oziroma do drugega načina izboljšanja socialnega položaja zanjo ali njene družinske člane. Za razloge se štejejo zlasti:

- prenehanje delovnega razmerja iz razlogov, zaradi katerih zavarovanci ne morejo uveljaviti pravice do denarnega nadomestila po predpisih o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, razen če gre za popolno nezmožnost za delo;
- razlogi, zaradi katerih pristojni organ za zaposlovanje osebo preneha voditi v evidenci brezposelnih oseb;

- neprijavljenost pri pristojnem organu za zaposlovanje, kadar bi se oseba po predpisih o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti lahko štela za brezposelno osebo;
- neutemeljena opustitev uveljavljanja pravice, ki bi vplivala na socialni položaj te osebe oziroma njenih družinskih članov;
- nepripravljenost za poziv k sklenitvi dogovora o preživljanju;
- zavrnitev sklenitve oziroma neizvrševanje pogodbe o aktivnem reševanju svoje socialne problematike;
- prestajanje zaporne kazni (ZSV, 24. člen).

Višina denarne socialne pomoči se posamezniku določi tako, da pokriva razliko med minimalnim dohodkom in morebitnimi lastnimi dohodki upravičenca.

Pri dodelitvi pomoči družini se višina minimalnega dohodka določi glede na število in starost družinskih članov. Za prvo odraslo osebo se v družini upošteva minimalni dohodek v celoti, za vsako naslednjo odraslo osebo v višini 0,7 minimalnega dohodka, za otroke do 18 let in polnoletne otroke, ki so jih starši dolžni preživljati pa v višini 0,3 minimalnega dohodka.

2.8.1.2 Dodeljevanje in izplačevanje denarne socialne pomoči

Denarno socialno pomoč upravičenec uveljavlja pri krajevno pristojnem centru za socialno delo. Vloga za uveljavljanje denarne socialne pomoči se vloži na predpisanein obrazcih, katerim morajo biti priloženi dokazi o izpolnjevanju pogojev. Denarna socialna pomoč se dodeli kot ena denarna socialna pomoč za vso družino in se praviloma izplačuje vlagatelju.

Po 33. členu se denarna socialna pomoč dodeli za določen čas, prvič največ za obdobje treh mesecev. Denarna socialna pomoč se lahko dodeli ponovno, če so okoliščine, ki so nespremenjene. Ponovno se lahko dodeli za obdobje največ šestih mesecev. Če zaradi starosti nad 60 let, bolezni ali invalidnosti ali drugih okoliščin ni mogoče pričakovati izboljšanja socialnega stanja upravičenca, se denarna socialna pomoč lahko dodeli največ za obdobje enega leta. Takemu upravičencu in tistemu, ki je trajno nezmožen za delo in brez vsakršnih dohodkov, brez premoženja in nima nikogar, ki bi ga bil dolžan preživljati, in živi doma, se dodeli trajna socialna pomoč.

2.8.1.3 Izredna denarna socialna pomoč

Samski osebi ali družini se kot posebna oblika denarne socialne pomoči lahko dodeli izredna denarna socialna pomoč, če se iz razlogov, na katere ne more vplivati, znašla v položaju materialne ogroženosti.

2.9 Zdravstveno zavarovanje brezposelnih oseb

Vsakdo ima pravico do najvišje stopnje zdravja in dolžnost skrbeti za svoje zdravje. Nihče ne sme ogrožati zdravja drugih.

Vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva in dolžnost, da prispeva k njegovemu uresničevanju v skladu s svojimi možnostmi.

Vsakdo je dolžan poškodovanemu ali bolnemu v nujnem primeru po svojih močeh in sposobnostih nuditi prvo pomoč in mu omogočiti dostop do nujne medicinske pomoči (ZZVZZ, 2. člen).

2.9.1 Obvezno zdravstveno zavarovanje

Nosilec obveznega zdravstvenega zavarovanja je Zavod za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije.

Obvezno zavarovanje obsega:

- zavarovanje za primer bolezni in poškodbe izven dela;
- zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni.

Z obveznim zavarovanjem se zavarovanim osebam zagotavlja v obsegu, ki ga določa ta zakon:

- plačilo zdravstvenih storitev;
- nadomestilo plače med začasno zadržanostjo od dela;
- posmrtnina in pogrebna;
- povračilo potnih stroškov v zvezi z uveljavljanjem zdravstvenih storitev (ZZVZZ, 13. člen).

Po 15. členu ZZVZZ so navedeni vsi zavarovanci po tem zakonu, med njimi pa so tudi:

- brezposelne osebe, ki prejemajo pri zavodu za zaposlovanje nadomestilo oziroma denarno pomoč,
- osebe s stalnim prebivališčem v Republike Sloveniji, ki prejemajo stalno denarno pomoč kot edini vir preživljanja po predpisih o socialnem varstvu.

Oseba, ki je prijavljena na zavodu za zaposlovanje, ima več možnosti za ureditev obveznega zdravstvenega zavarovanja:

1. Brezposelna oseba, ki prejema nadomestilo na zavodu za zaposlovanje, je hkrati tudi prijavljena v obvezno zdravstveno zavarovanje. Prijavo opravi zavod za zaposlovanje. Tem osebam v času prejemanja nadomestila teče tudi delovna doba.
2. Brezposelna oseba, ki prejema denarno pomoč na zavodu za zaposlovanje, je hkrati tudi prijavljena v obvezno zdravstveno zavarovanje, delovna doba pa ji v tem času ne teče. Prijavo v obvezno zdravstveno zavarovanje opravi zavod za zaposlovanje, takšna oseba pa lahko prijavi tudi prostovoljno pokojninsko zavarovanje na zavodu za zdravstveno zavarovanje.
3. V primerih, ko oseba izgubi pravico do nadomestila in denarne pomoči in je na zavodu za zaposlovanje prijavljena zgolj kot iskalec zaposlitve brez denarnih pravic, izgubi tudi status v obveznem zdravstvenem zavarovanju. Enako velja za osebe, ki zaključijo šolanje in se prijavijo na zavodu za zaposlovanje. Takšne osebe imajo možnost da:
 - se zavarujejo po zakoncu ali izven zakonskem partnerju kot družinski član,
 - se zavarujejo na občini, kjer imajo urejeno stalno bivališče, kot občan brez dohodkov; prijavo v obvezno zdravstveno zavarovanje opravi občina, ki plačuje prispevek,
 - se zavarujejo kot občan z dohodki, če prejemajo kakršnekoli dohodke, vendar niso v delovnem razmerju ali samozaposleni; oseba v tem primeru prijavo v zavarovanje opravi sama na zavodu za zdravstveno zavarovanje in sama plačuje prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje.

2.9.2 Prostovoljno zdravstveno zavarovanje

Prostovoljno zdravstveno zavarovanje izvaja zavod za zdravstveno zavarovanje in tudi druge zavarovalnice.

Zavod za zdravstveno zavarovanje uvede prostovoljno zavarovanje za razliko do polne vrednosti storitev iz 2. do 6. točke 23. člena ZZVZZ.

Zavod za zdravstveno zavarovanje lahko uvede prostovoljno zavarovanje tudi za večji obseg pravic, kot je določen s tem zakonom, ali za višji standard storitev in za dodatne pravice, ki niso zajete v obveznem zavarovanju.

Zavod za zdravstveno zavarovanje vodi sredstva prostovoljnega zavarovanja ločeno od sredstev obveznega zavarovanja (ZZVZZ, 61. člen).

Zavod in druge zavarovalnice, ki uvedejo prostovoljno zavarovanje za razliko vrednosti storitev iz 2. do 6. točke 23. člena ZZVZZ, so dolžne:

- sprejeti v zavarovanje vse zavarovane osebe, ki se želijo pri njih zavarovati;
- vse zavarovane osebe obravnavati glede pravic in obveznosti enako (ZZVZZ, 62. člen).

2.10 Merjenje brezposelnosti v Celjski regiji

2.10.1 Registrirana brezposelnost po območnih službah ZRSZ v zadnjem letu

Območna služba ZRSZ	Mesec	Število
CELJE	12/2005	11.754
	1/2006	11.954
	2/2006	11.959
	3/2006	11.572
	4/2006	11.328
	5/2006	10.884
	6/2006	10.633
	7/2006	10.656
	8/2006	10.272
	9/2006	9.892
	10/2006	10.204
	11/2006	9.791

Tabela1: Registrirana brezposelnost po območnih službah ZRSZ v zadnjem letu

2.10.2 Registrirana brezposelnost po območnih službah ZRSZ - 11/2006

Območna služba ZRSZ	Število	Število pr. mesec	Mesečni indeks	Število pr. leto	Letni indeks
CELJE	9.791	10.204	95,95	11.939	82,01

Tabela2: Registrirana brezposelnost po območnih službah ZRSZ - 11/2006

2.10.3 Primerjava delovno aktivnih prebivalcev v letu 2005 in 2004

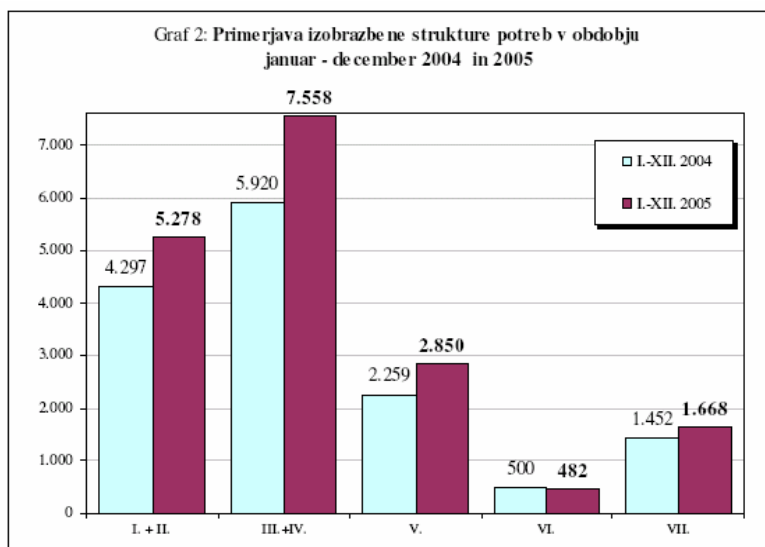
	aktivno prebival.	brezpos. osebe	delovno akt. preb.	kmetje	osebe, ki opr. pokl. dejavnost	samos. podjetniki	zap. pri pravnih osebah	zap. pri fizi nih osebah
dec.04	87.832	11.667	76.165	4.796	397	4.413	58.456	8.103
dec.05	87.617	11.754	75.796	4.535	396	4.414	58.550	7.901
indeks 05/04	99,8	100,7	99,5	94,6	99,7	100,0	100,2	97,5

Tabela3: Primerjava delovno aktivnih prebivalcev v letu 2005 in 2004

Aktivno prebivalstvo celjske regije se je zmanjšalo za 0,2 %. 87.975 aktivnih prebivalcev, kolikor jih je bilo konec leta 2005 na območju naše regije, predstavlja 9,7 % delež v Sloveniji. Storitveni sektor je konec leta 2005 nudil zaposlitev 38.916 osebam, kar je 2,9 % manj kot decembra 2004. Dobra četrtina oziroma največ delovnih mest storitvenega sektorja zaseda dejavnost trgovine, popravila motornih vozil in izdelkov široke potrošnje (10.875 oseb). Naraščanje števila zaposlenih v tej dejavnosti, kar je bilo značilno za pretekla leta, se je sedaj nekoliko ustavilo. Število se je v letu 2005 celo zmanjšalo za 1,1 %. Nad 4.000 zaposlenih je še v dejavnosti prometa, skladiščenja in zvez (+0,9 %), dejavnosti izobraževanja (+1,1 %) ter zdravstva in socialnega varstva (-2,1 %). Nad 3.000 zaposlenih je v dejavnosti gostinstva (+5,7 %), nepremičninah, najemu in poslovnih storitvah (+0,6 %) ter dejavnosti javne uprave, obrambe in sociale. V slednji je bilo konec leta 2005 zaposlenih 1.722 oseb, kar je 3,1 % manj kot decembra 2004. Zmanjšanje je posledica spremenjene registrirane dejavnosti podjetja Dars d.d. (okoli 1.100 zaposlenih). V letu 2004 je podjetje sodilo še v dejavnost javne uprave, medtem ko se je v letu 2005 glede na spremembo uvrstilo v dejavnost gradbeništva. V decembru 2005 je bilo v nekmetijskem sektorju zaposlenih 31.825 oseb, kar je 3,6 % več kot leto prej. Drugi najmočnejši sektor je tako zaposloval 42,0 % vsega delovno aktivnega prebivalstva regije.

Znotraj sektorja so s 23.267 zaposlenimi prevladujoče predelovalne dejavnosti. Število se je zmanjšalo za 0,5 % oziroma za 122 delovnih mest. Največje zmanjšanje je zajelo proizvodnjo tekstilij. V enem letu se je število tekstilcev zmanjšalo za 16,6 %. Za 8,1 % se je zmanjšalo število zaposlenih v proizvodnji hrane, pijače in tobačnih izdelkov. Zmanjšanje velja tudi za proizvodnjo usnja, vendar je zaradi skromnejšega števila zaposlenih (260) manjše. V nekaterih dejavnostih pa se je število delovno aktivnega prebivalstva povečalo. Najbolj oziroma za 19,3 % v proizvodnji izdelkov iz gum in plastičnih mas. V gradbeništvu je bilo konec leta 2004 zaposlenih 6.302 oseb, kar je petina nekmetijskega sektorja. Število zaposlenih v tej dejavnosti se je v primerjavi z letom prej povečalo za 19,2 %.

2.10.4 Potrebe po delavcih in njihovo kritje

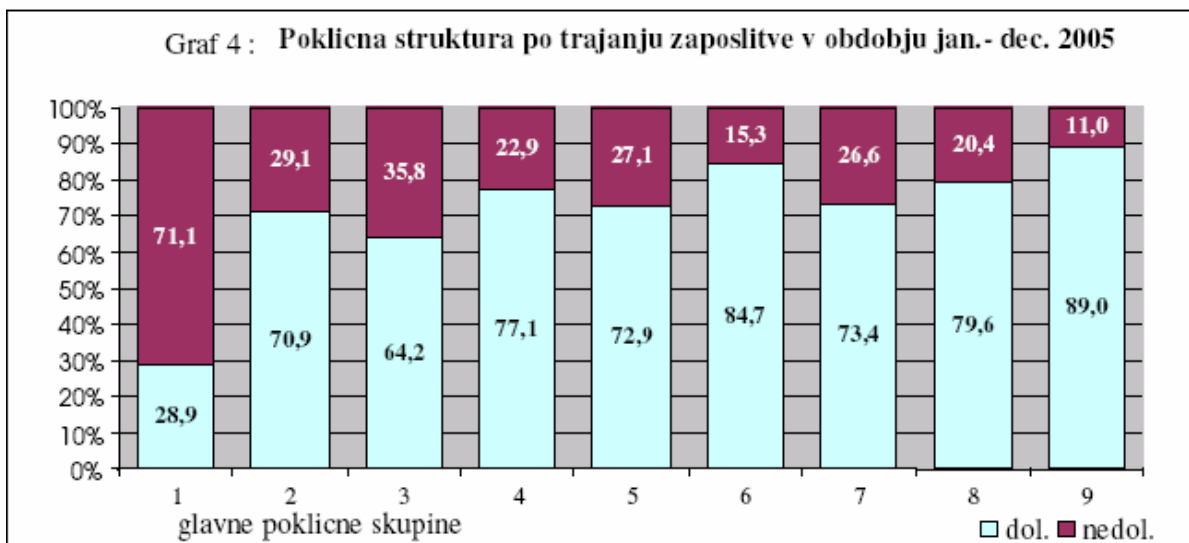

Graf 1: Potrebe po delavcih in njihovo kritje

Nazivi poklicne izobrazbe po stopnji izobrazbe, za katere je bilo v letu 2005 prijavljenih največ potreb:

- III. stopnja izobrazbe: lesar, strojni obdelovalec kovin, poštni manipulant, maser, blagovni manipulant, bolničar;
- IV. stopnja izobrazbe: mizar, ključavničar, oblikovalec kovin, strugar, varilec, strojni mehanik, avtomehanik, električar energetik, tesar, zidar, voznik, avtomehanik, prodajalec, kuhar, natakar;
- V. stopnja izobrazbe: strojni tehnik, elektrotehnik, gradbeni tehnik, trgovinski poslovodja, komercialni tehnik, ekonomski tehnik, komercialist, zdravstveni tehnik, gimnazijski maturant;
- VI. stopnja izobrazbe: inž. strojništva, inž. gradbeništva, ekonomist;
- VII. stopnja izobrazbe: univ. dipl. inž. strojništva, univ. dipl. inž. računalništva, univ. dipl. ekonomist, univ. dipl. pravnik, profesor razrednega pouka, profesor angleščine, matematike, doktor medicine, dipl. med. sestra.

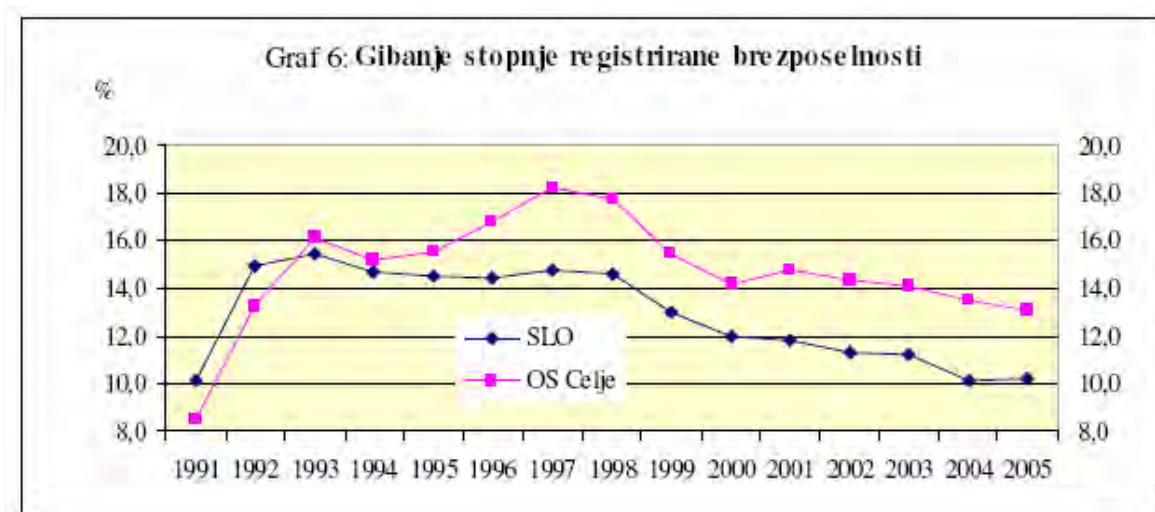
2.10.5 Poklicna struktura po trajanju zaposlitve v obdobju januar-december 2005

Graf 2: Poklicna struktura po trajanju zaposlitve v obdobju januar-december 2005

Na podlagi podatkov Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (obrazec M1) in na osnovi potrebe po delavcu se je v letu 2005 zaposlilo 12.384 oseb. Obseg zaposlitev se je glede na leto prej povečal za 10,8 %. 98,4 % vseh zaposlitev je bilo za delavce. Kritje potreb po pripravnikih ostaja skromno. 192 zaposlenih pripravnikov predstavlja le 1,6 % delež med vsemi zaposlitvami v letu 2005.

2.10.6 Stopnja registrirane brezposelnosti

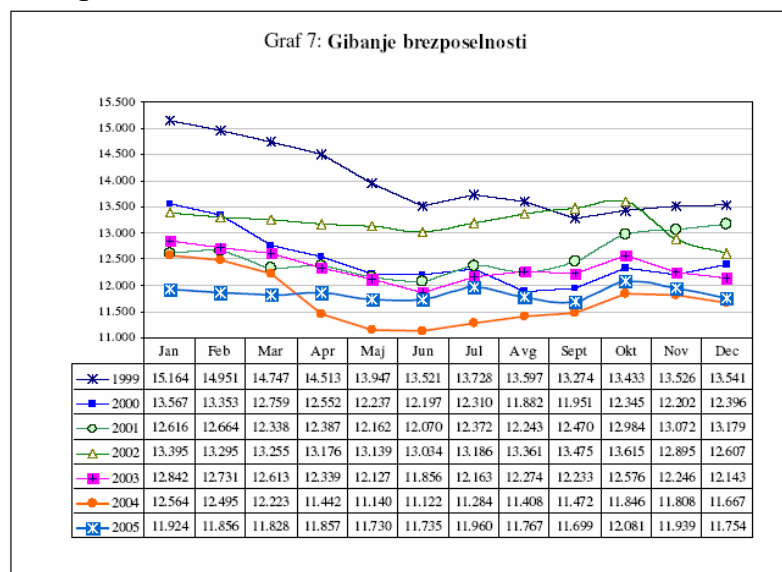

Graf 3: 6 Stopnja registrirane brezposelnosti

V celjski regiji se je stopnja registrirane brezposelnosti, kot odraz gospodarskega dogajanja, do leta 1997 ves čas povečevala in je tako konec istega leta preseгла 18 %. Z umiritvijo gospodarske situacije se je posledično v naslednjih letih umirila tudi stopnja registrirane brezposelnosti, ki se postopno zmanjšuje. Slednje potrjuje tudi dogajanje v letu 2005.

Med dvanajstimi območnimi službami ZRSZ je Območna služba Celje po višini stopnje registrirane brezposelnosti nad republiškim povprečjem. Višjo stopnjo so beležili še v Območni službi Murska Sobota in Maribor. Najnižja stopnja je bila izračunana v Območni službi Kranj – 7,4 %.

2.10.7 Gibanje brezposelnosti

Graf 4: Gibanje brezposelnosti

Na območju celjske regije smo imeli konec leta 2005 registriranih 11.754 brezposelnih oseb. Po pričakovanjih smo v prvih šestih mesecih beležili padec brezposelnosti, v nasprotju z drugo polovico leta, ko se je le-ta povečevala. Podrobnejši pogled pokaže, da smo v januarju, februarju in marcu zabeležili rahlo zmanjševanje števila brezposelnih oseb, ki se je z izjemo aprila nadaljevalo vse do junija. V drugi polovici leta se je trend obrnil, torej smo beležili porast. Zadnja dva meseca v letu pa se je število ponovno rahlo zmanjšalo. V povprečju je bilo v dvanajstih mesecih na območju Celjske regije 11.844 brezposelnih oseb, kar je v primerjavi z letom 2004 1,2 % več. Najvišjo povprečno brezposelnost smo zabeležili v letu 1998 in sicer 15.498 oseb.

2.10.8 Gibanje brezposelnosti

	2004	2005	indeks
PRILIV V BREZPOSELNOST	10.865	9.904	91,2
ženske	5.578	5.098	91,4
moški	5.287	4.806	90,9
iskalci prve zaposlitve	2.906	2.475	85,2
brezposelni zaradi stečaja	520	505	97,1
brezposelni trajni presežki	1.132	1.105	97,6
brezposelni -iztek zap. za dol. čas	3.727	3.645	97,8
ostalo	2.580	2.174	84,3
priselitve v OS	-	36	-

Tabela4: Gibanje brezposelnosti

Kljub manjšemu prilivu se je v primerjavi s strukturo priliva leto prej povečal delež stečajnikov in presežkov (predstavlja 16,3 % celotnega priliva) ter delež oseb, ki jim je poteklo delovno razmerje za določen čas (36,8 %). Zmanjšal pa je delež iskalcev prve zaposlitve (25,0 %) ter oseb, ki so se v evidenco prijavili zaradi ostalih razlogov (22,0 %).

2.10.9 Izobrazbena struktura brezposelnosti

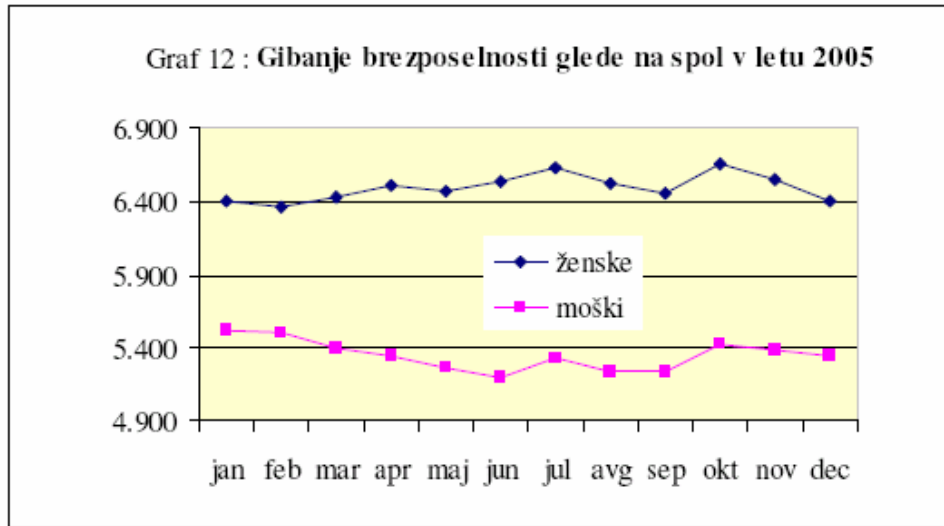

Graf 5: Izobrazbena struktura brezposelnosti

- 4.539 (38,6 %) I. in II. stopnja izobrazbe
- 2.979 (25,3 %) III. in IV. stopnja izobrazbe
- 3.476 (29,6 %) V. stopnja izobrazbe
- 257 (2,2 %) VI. stopnja izobrazbe
- 503 (4,3 %) VII. in VIII. stopnja izobrazbe

Izboljšanje izobrazbene ravni družbe je v zadnjih letih ena izmed prioritet družbenega razvoja. Temu so prilagojene tudi aktivnosti Zavoda, ki želi s svojim ukrepi spodbuditi dvig usposobljenosti in izobrazbene ravni brezposelnih oseb ter s tem povečati njihove možnosti na trgu dela. Na območju celjske regije smo imeli konec leta 2005 38,6 % oseb brez izobrazbe. Leta 1994 je bilo med brezposelnimi kar 51,5 % oseb brez izobrazbe. Po tem letu smo beležili vztrajen trend njihovega zmanjševanja. Prvo prelomno leto je bilo 1999, ko je delež padel pod 50 %, drugo prelomnico pa lahko štejemo leto 2004, saj se je delež zmanjšal pod 40 %. V zadnjem letu se je delež zmanjšal še za dodatne 1,5 odstotne točke.

2.10.10 Spolna struktura registrirane brezposelnosti

Graf 6: Spolna struktura registrirane brezposelnosti

- 6.409 (54,5 %) žensk
- 5.345 (45,5 %) moških

Delež brezposelnih žensk je v letu 1994 znašal 43,6 % in je vse do leta 2001, ko je presegel moške, ves čas postopoma naraščal. Na izrazitejšo problematiko brezposelnosti žensk so v veliki meri vplivale težave tekstilne dejavnosti, ki v pretežni meri zaposluje žensko delovno silo. Po letu 2001 se spolna neuravnoteženost ni umirila, ravno obratno. Tako smo konec leta 2005 imeli med brezposelnima kar 54,5 % žensk. Delež se je v primerjavi z letom prej povečal za 0,8 odstotne točke, kar v absolutnem pogledu predstavlja 128 žensk več. Konec leta 2001 je delež žensk presegel polovico vseh brezposelnih, v decembru 2002 jih je bilo 52,7 %, leto kasneje pa 53,9 %. Podoben obseg (53,8 %) smo zabeležili v letu 2004.

2.10.11 Starostna struktura registrirane brezposelnosti

Graf 7: Starostna struktura registrirane brezposelnosti

- 17 (0,1 %) stari do 18 let
- 2.524 (21,5 %) 18 do 25 let
- 4.324 (36,8 %) 25 do 40 let
- 2.467 (21,0 %) 40 do 50 let
- 2.422 (20,6 %) 50 let in več

Med brezposelnimi osebami z vidika starostnih obdobjev prevladujejo osebe, ki so v svojem najbolj aktivnem obdobju. Gre za osebe stare med 25 in 40 let. Konec decembra 2005 jih je bilo 36,8 %. Njihov delež se je v enem letu povečal za 1,5 odstotne točke. Delodajalci sicer iščejo mlajši kader. Tako se je zmanjšal delež starih do 25 let ter 40 do 50 let. Povečal pa se je še delež starih 50 in več let.

2.10.12 Struktura brezposelnih po dobi iskanj zaposlitve

Graf 8: Struktura brezposelnih po dobi iskanj zaposlitve

- 3.600 (30,6 %) do 6 mesecev
- 1.764 (15,0 %) 6 do 12 mesecev
- 2.387 (20,3 %) 1 do 2 leti
- 1.218 (10,4 %) 2 do 3 leta
- 1.363 (11,6 %) 3 do 5 let
- 1.422 (12,1 %) 5 let in več

Pri strukturi brezposelnih po dobi iskanja zaposlitve poleg časovnih razredov govorimo o dolgotrajni brezposelnosti. Sem sodijo osebe, ki so na Zavodu prijavljene več kot eno leto. Med brezposelnimi je bilo največ dolgotrajnih konec leta 1998 in sicer 66,0 %. Do leta 2004 se je ta skupina težje zaposljivih postopoma zmanjševala in padla pod 50 %. V decembru 2005 pa smo imeli med brezposelnimi 54,4 % dolgotrajno brezposelnih oseb, kar predstavlja enoletni porast za 5,2 odstotne točke. Regijski delež je močno nad republiškim, kjer znaša delež 46,4 %.

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Analiza dobljenih podatkov

Osnovni namen empiričnega raziskovanja je ugotoviti, kakšna je realna podoba o brezposelnosti staršev dijakov celjskih srednji šol. Po opredelitvi raziskovalnega problema in raziskovanja smo naredile načrt raziskovalnega dela. Delo je potekalo s kombinacijo teoretično-eksperimentalne raziskave. Uporabili smo primarne in sekundarne metode raziskovanja. Zanimalo nas je sledeče:

V kakšni družini živite?

Ali sta tvoja starša brezposelna?

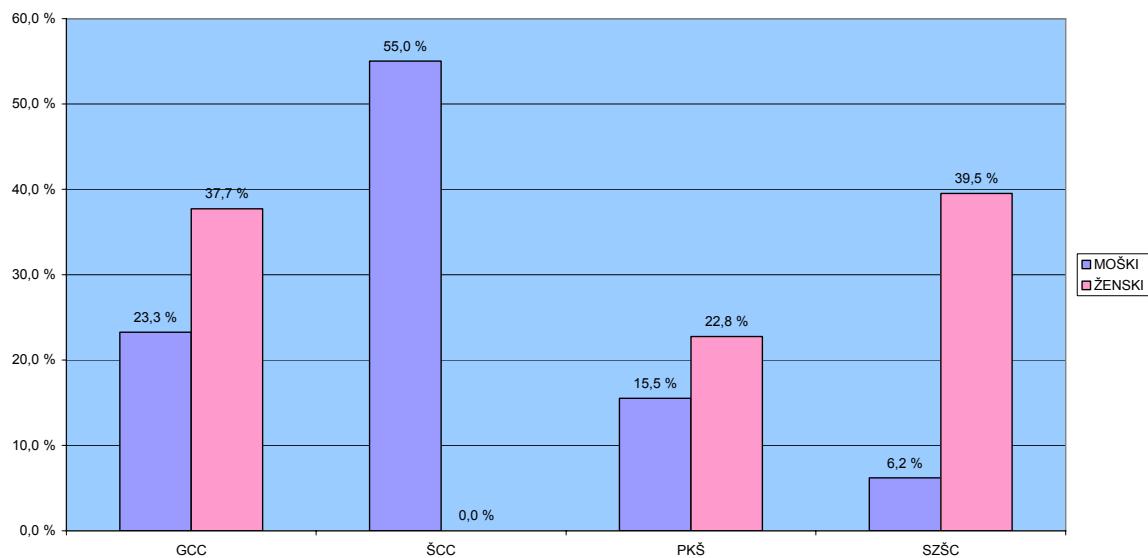
Zakaj so izgubili delo?

Ali so opravljali delo v skladu z svojo izobrazbo?

Ali bi sprejeli kakršno koli delo, ki jim je ponujeno?

Zbrane podatke smo obdelali in z njimi ovrednotili hipoteze. V raziskavo smo vključile 293 dijakov celjskih srednjih šol.

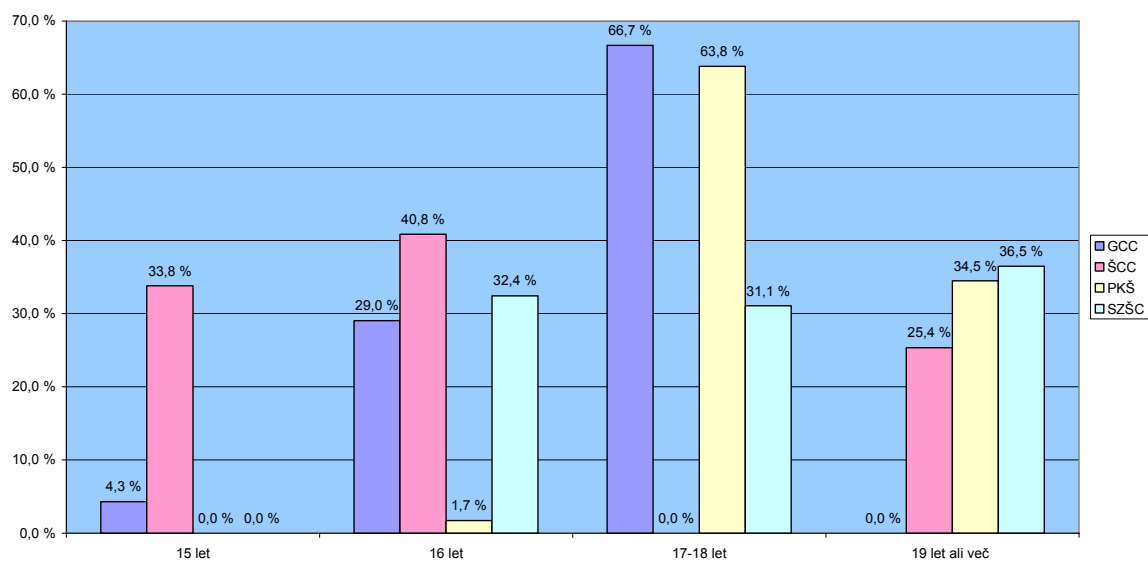
Spol

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

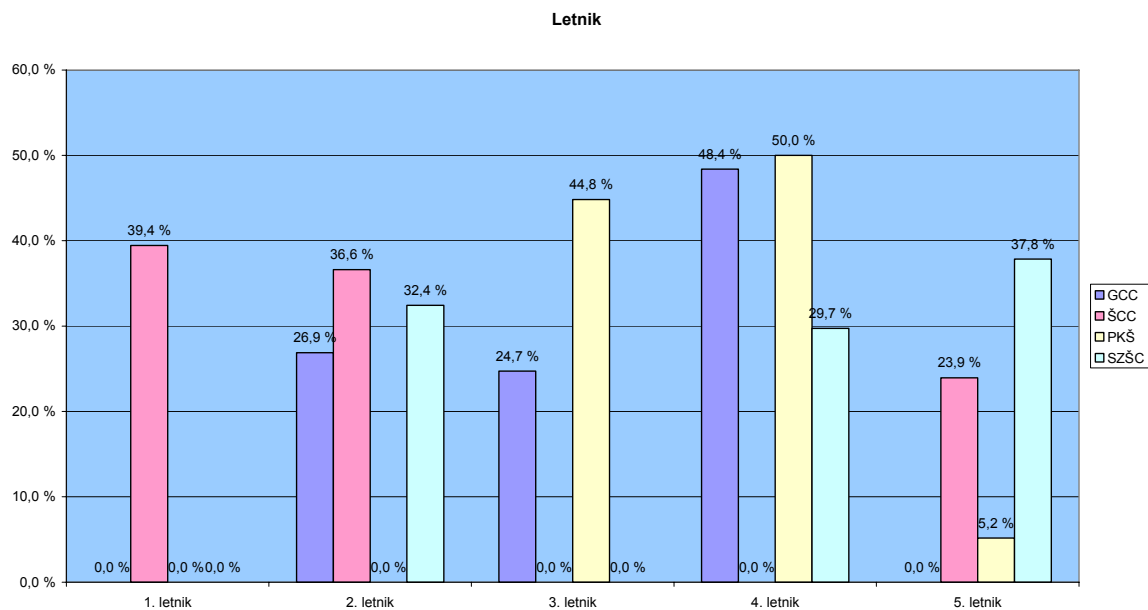
Na Gimnaziji Celje Center, Poslovno-komercialni šoli Celje ter Srednji zdravstveni šoli Celje je bila večina anketiranih ženskega spola, na Šolskem centru Celje pa so bili anketiranci samo moškega spola.

Starost anketirancev

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Na Srednji zdravstveni šoli Celje je bilo največ anketirancev starosti nad 19 let. Na Poslovno-komercialni šoli Celje pa je bilo večina anketirancev starih med 17 in 18 let. Na Šolskem centru Celje pa jih je bila večina starih 16 let. Ter na Gimanziji Celje Center prav tako je večina anketirancev starih med 17 in 18 let.

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

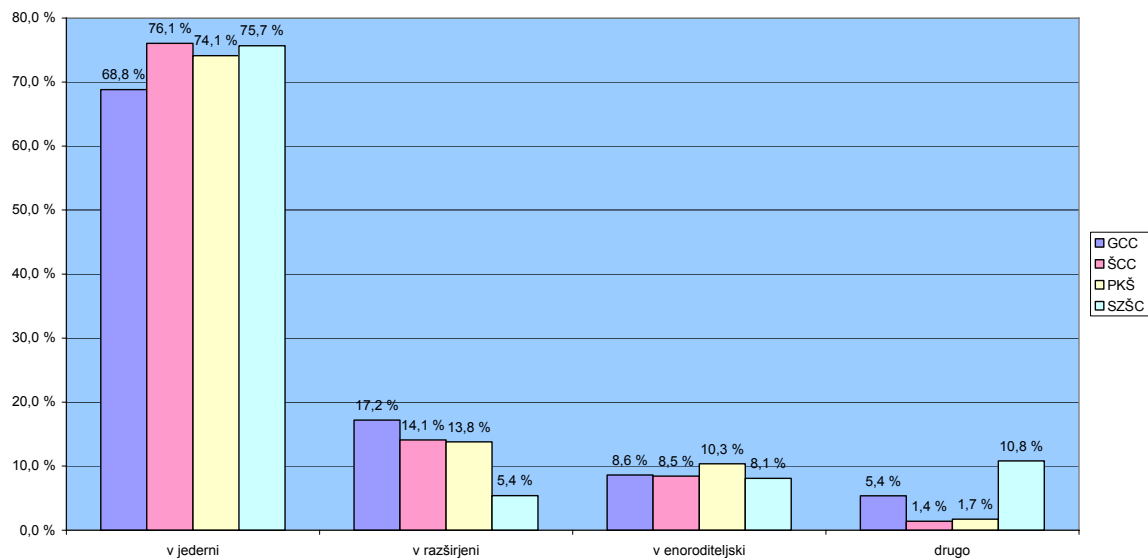
Srednja zdravstvena šola Celje: Največ je anketiranih je iz 5. letnika.

Poslovno-komercialna šola Celje: Največ je anketiranih je iz 4. letnika.

Šolski center Celje: Največ je anketiranih je iz 1. letnika.

Gimnazija Center Celje: Največ je anketiranih je iz 4. letnika.

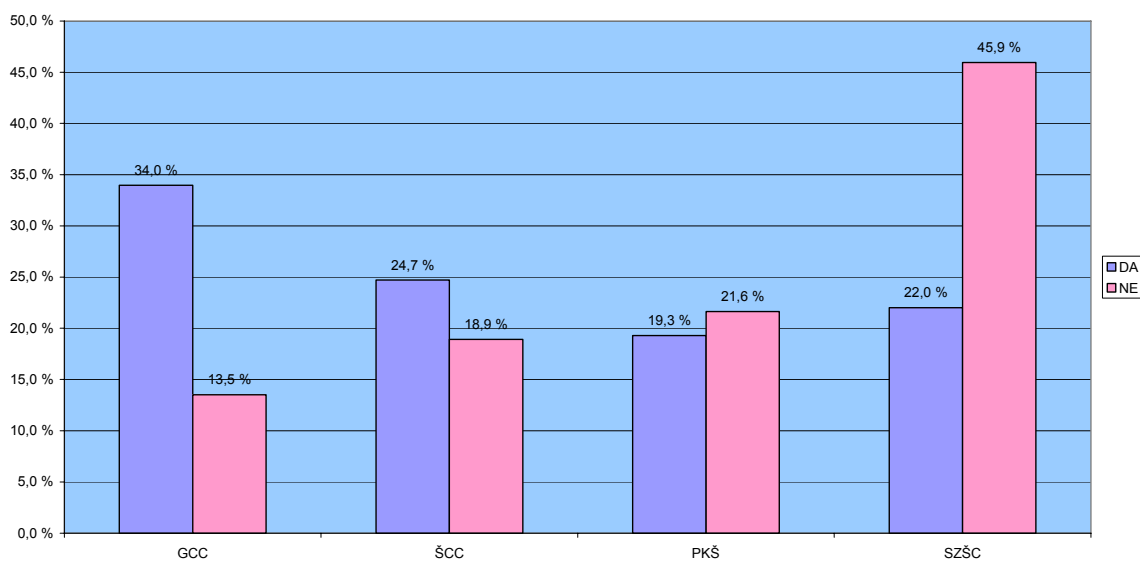
V kakšni družini živite?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Večina dijakov celjskih srednjih šol živi v jedrni družini.

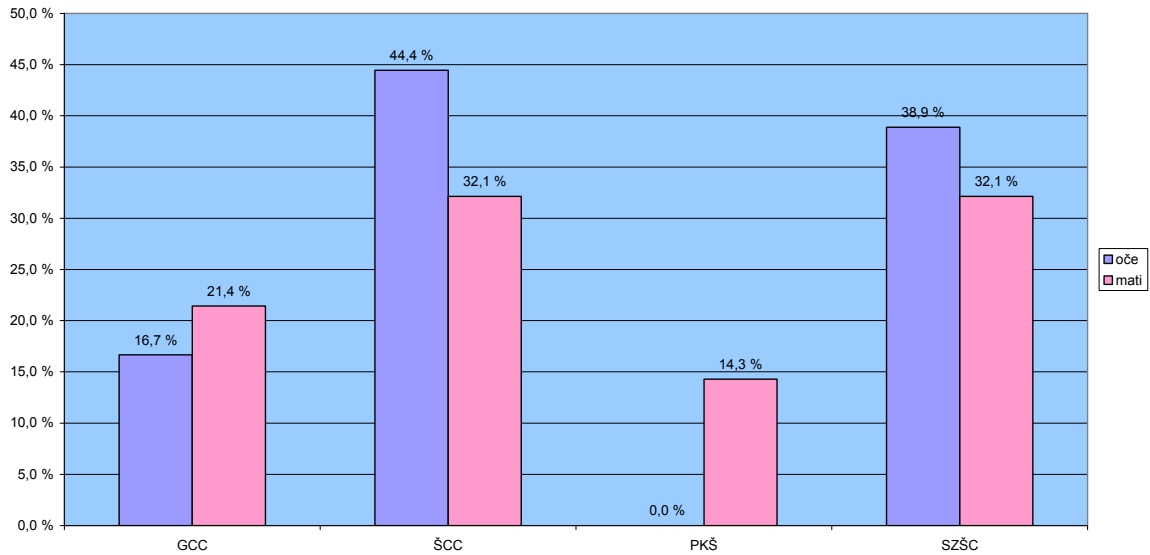
Ali sta tvoja starša zaposlena?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Pri večini dijakov vseh anketiranih celjskih srednjih šol ima starše zaposlene. Največ brezposlenih staršev pa imajo dijaki Srednje zdravstvene šole Celje.

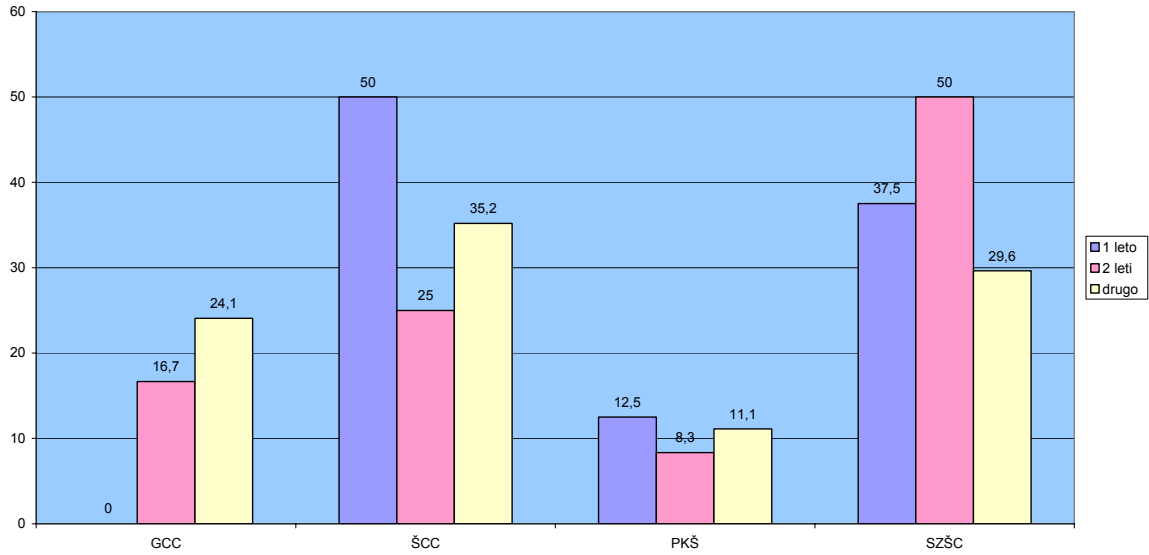
Ali je kateri od staršev brezposeln?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Na vseh anketiranih celjskih srednjih šolah je največ brezposelnih mater. Največji procent le teh je na ŠCC ter SZŠC.

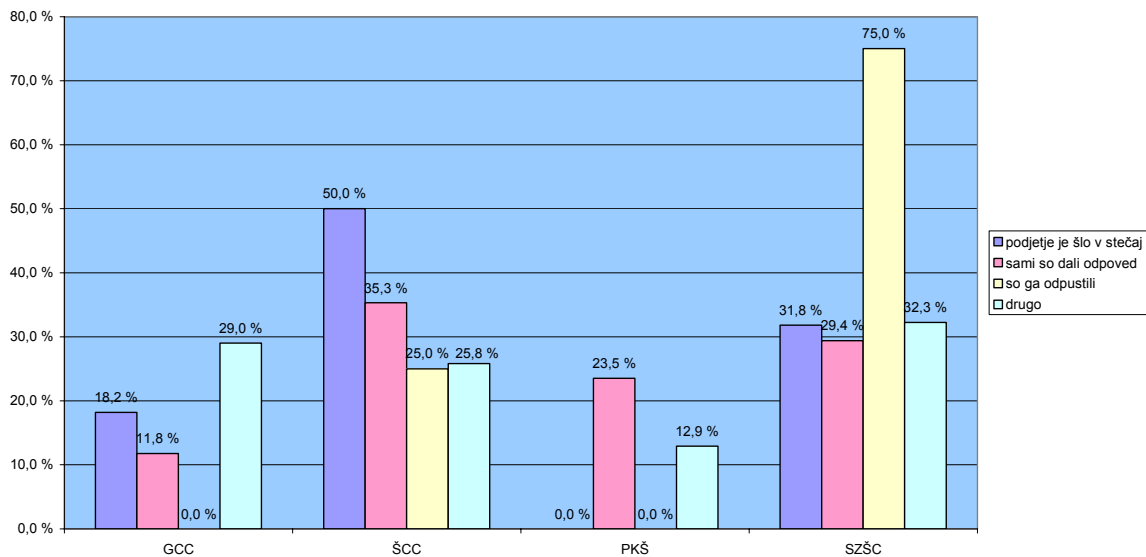
Če je, kako dolgo je že brezposeln?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Večina tistih staršev, ki so brezposelni je brez dela že več kot dve leti.

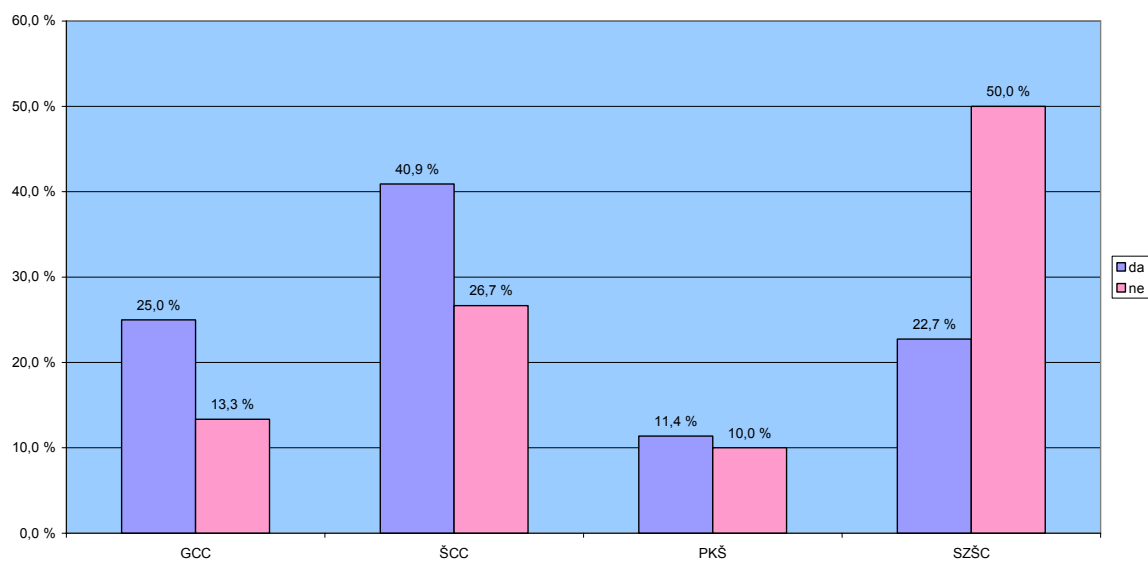
Zakaj so izgubili delo?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Na GCC ter SZŠC je večina staršev izgubilo delo iz drugih razlogov. Na ŠCC pa je bil razlog izgube dela, zaradi podjetja, ki je šlo v stečaj. Na PKŠ pa enak odstotek tistih staršev, ki so sami dali odpoved oziroma so ga izgubili iz drugih razlogov.

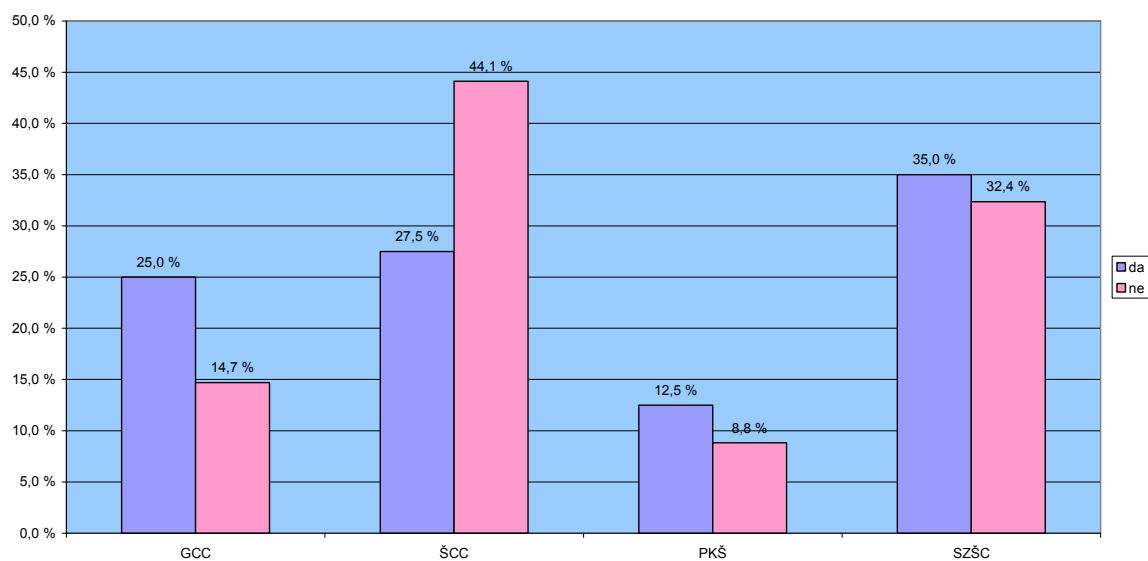
Ali so opravljali delo v skladu z svojo izobrazbo?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Večina staršev dijakov anketiranih celjskih srednjih šol so opravljali delo v skladu s svojo izobrazbo. Izjema je Srednja zdravstvena šola Celje.

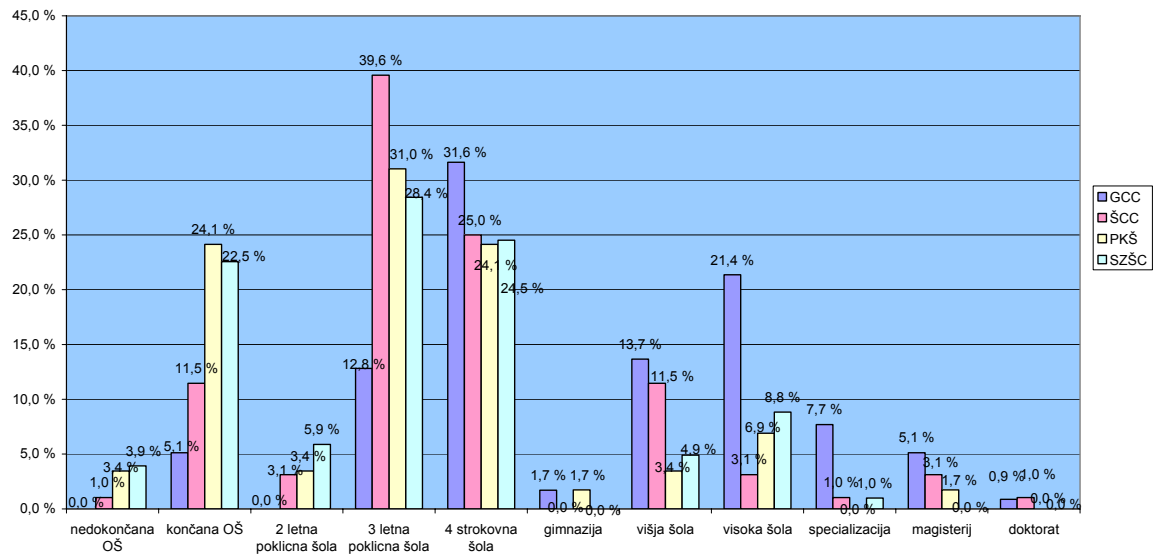
Ali bi sprejeli kakršno koli delo, ki bi jim bilo ponujeno?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Večina bi sprejela kakršno koli delo, ki bi jim bilo ponujeno. Razen staršev dijakov Šolskega centra Celje.

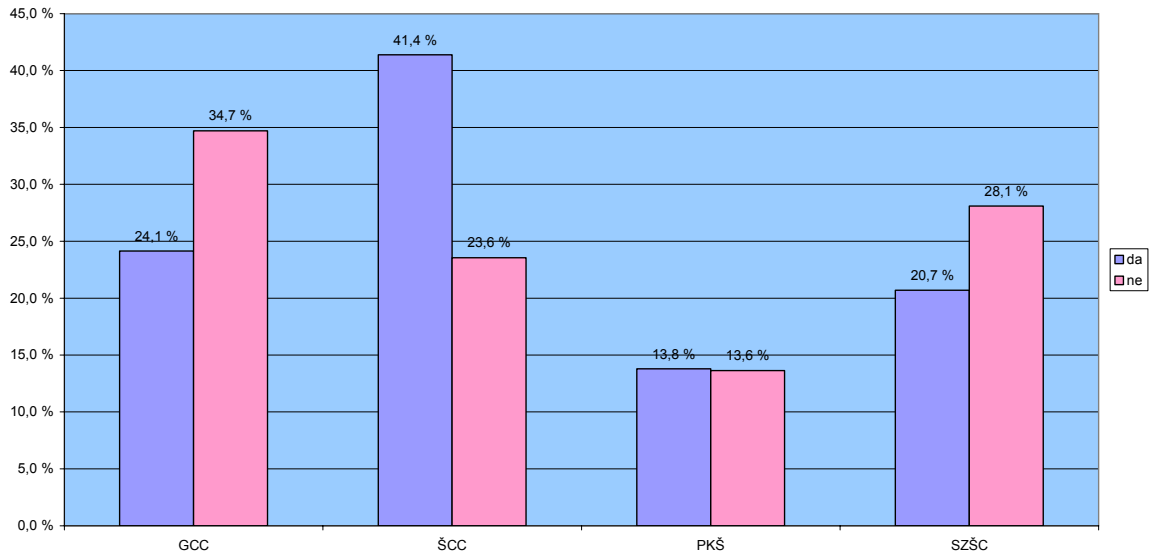
Kakšno izobrazbo imajo starši?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

SZŠC, PKŠ ter ŠCC večina staršev dijakov teh šol ima triletno poklicno izobrazbo. Na GCC pa imajo starši anketiranih dijakov 4-letne strokovne šole.

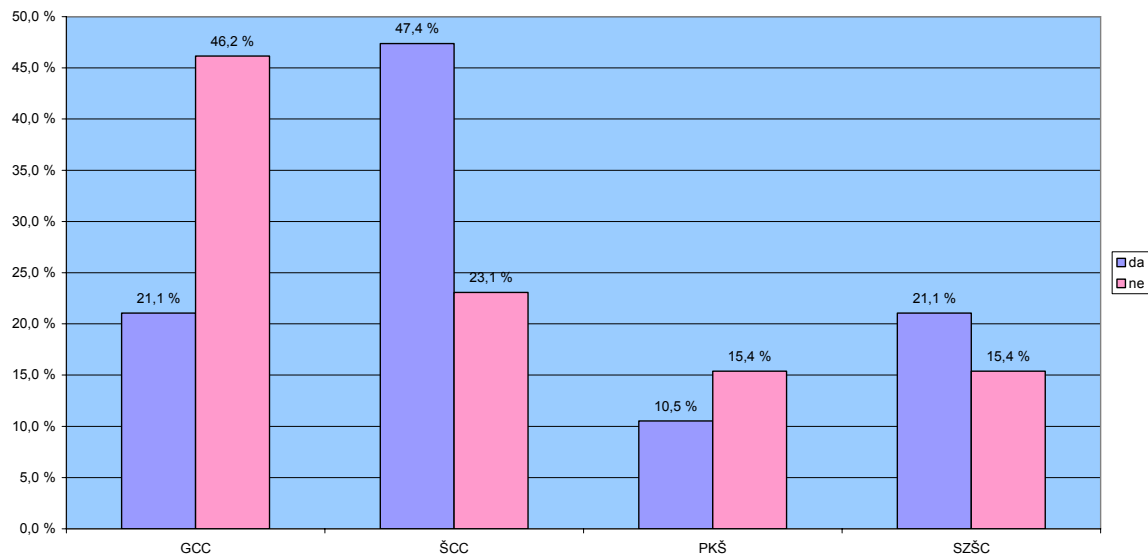
Ali dobivate socialno podporo?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Večina vseh anketirancev ne dobiva socialne podpore.

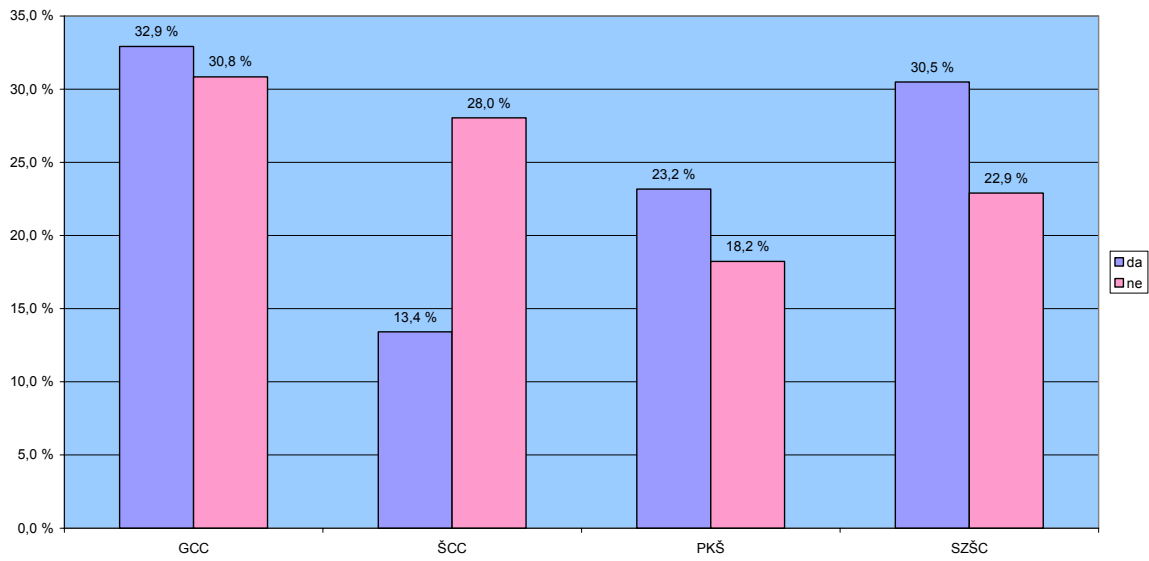
Ali vam ta podpora omogoča dostojno življenje?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Starši dijakov PKŠ, ŠCC ter SZŠC, ki prejema socialno podporo jim le ta omogoča dostojno življenje.

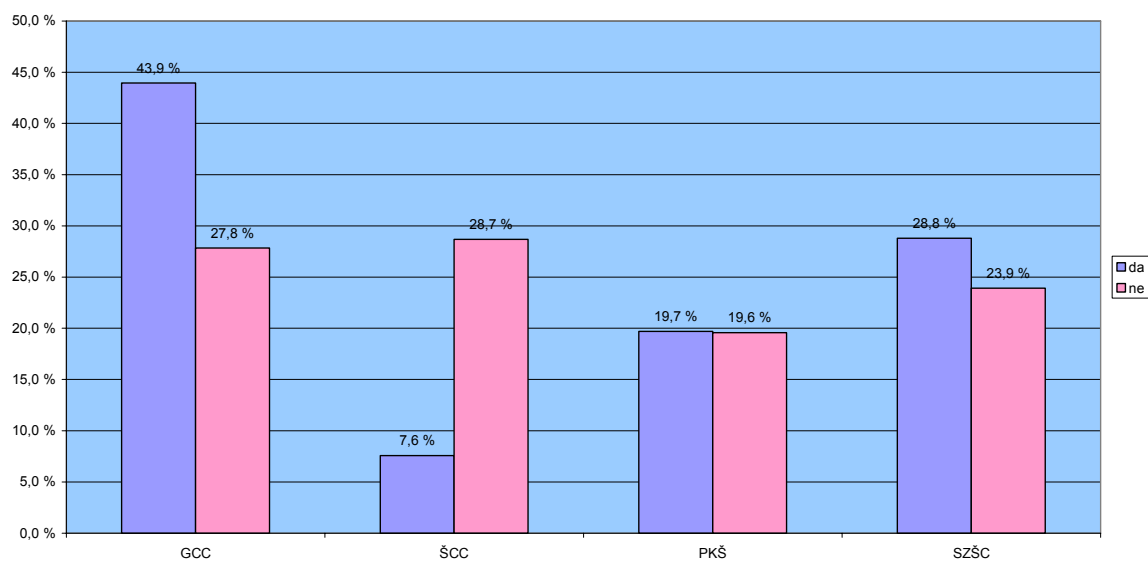
Ali bi bili starši pripravljene sprejeti delo v tujini?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Večina staršev anketiranih dijakov celjskih srednjih šol ne bi bilo pripravljene sprejeti dela v tujini.

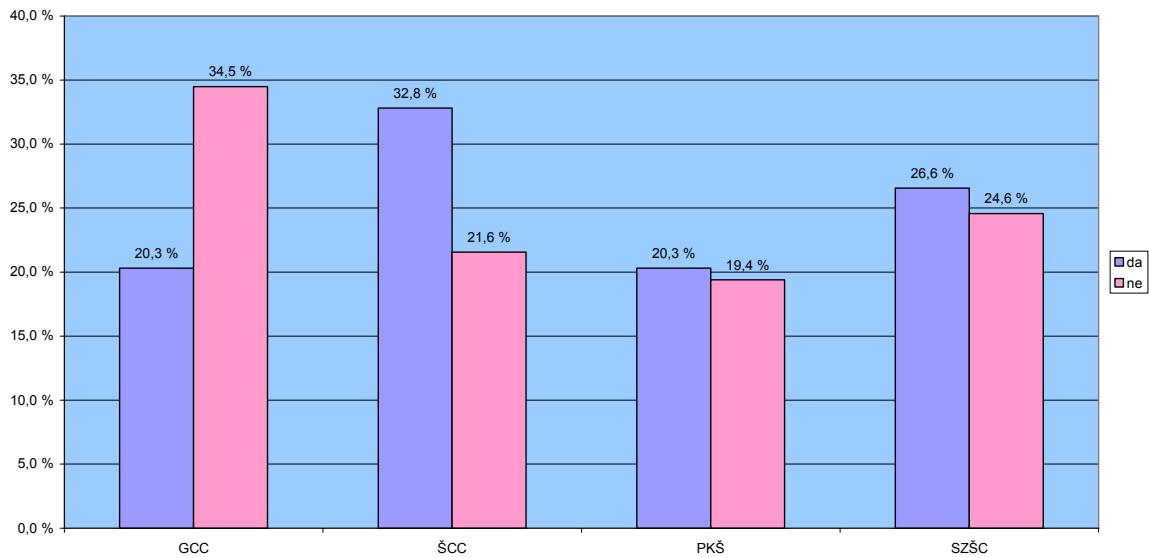
Ali menite, da lahko s socialno podporo normalno živite?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Skoraj večina vseh anketirancev, ki ne prejema socialne podpore meni, da s to podporo ne bi mogli normalno živeti.

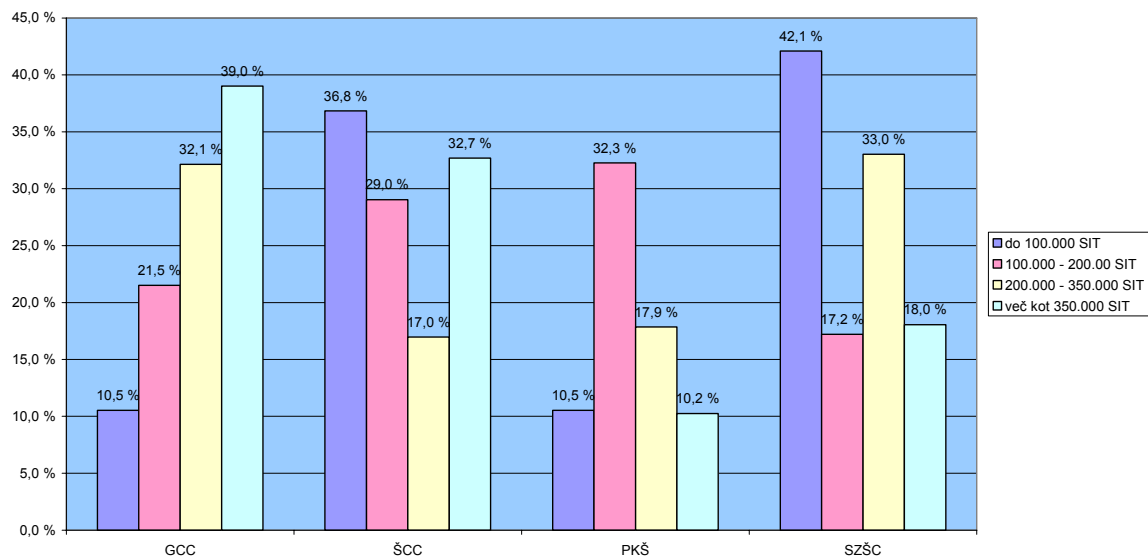
Če bi tvoji starši ostali brezposelni, ali bi pustil/-a šolo in odšel/-a v službo?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Večina anketiranih dijakov celjskih srednjih šol ne bi bila pripravljena pustiti šole in oditi v službo.

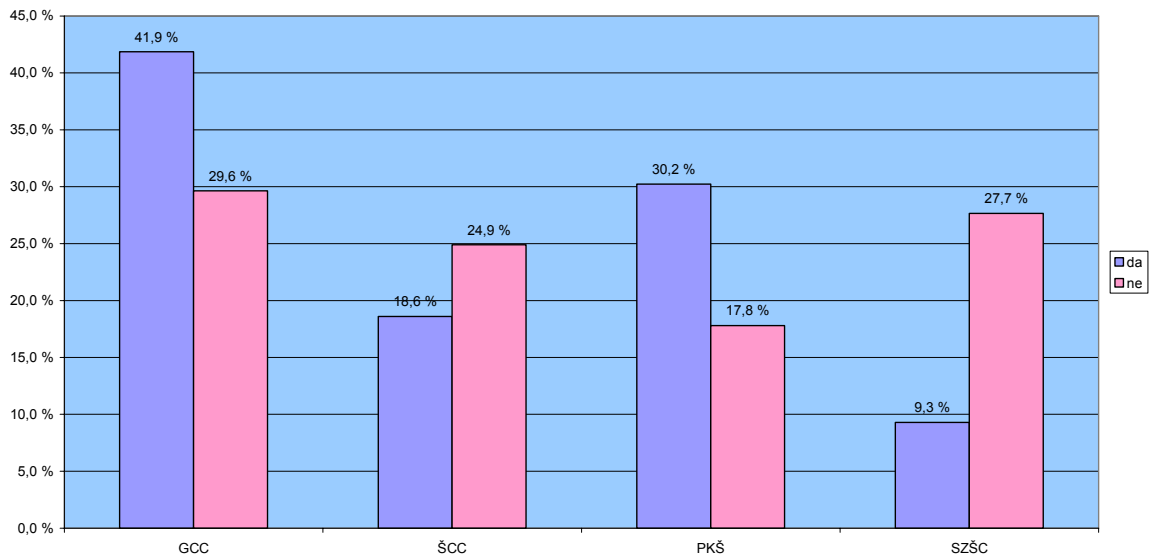
Približno koliko ima tvoja družina mesečnega dohodka?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Na GCC in SZŠC imajo družine mesečnega prihodka med 200.000 in 350.000 SIT. Na ŠCC in PKŠ imajo mesečnega prihodka med 100.000 in 200.000 SIT.

Ali menite, da država stori dovolj za zaposlovanje ljudi in pomoč ob izgubi dela?

KOMENTAR: Anketa je bila izvedena na GCC, ŠCC, PKŠ ter SZŠC.

Skoraj večina anketirancev meni, da država ne stori dovolj za zaposlovanje ljudi in pomoč ob izgubi dela.

3.2 Ovrednotenje hipotez

H1: Najvišja brezposelnost staršev dijakov je na PKŠ.

Rezultati te raziskave so ovrgli to trditev. Odgovori na to vprašanje so pokazali sledeče: Zaposelnih je 19,3 % staršev anketiranih dijakov, nezaposlenih pa 21,6 %.

H2: Najmanjša stopnja brezposelnosti staršev dijakov je na Gimnaziji Center Celje.

Rezultati te raziskave so potrdili to trditev. Odgovori na to vprašanje so pokazali sledeče: zaposelnih je 34,0 %, nezaposlenih pa je 13,5 %.

H3: Najvišji mesečni dohodek imajo starši dijakov Gimnazije Center Celje.

Rezultati te raziskave so potrdili to trditev. Odgovori na to vprašanje so pokazali sledeče: do 100.000 SIT je 10,5 %, od 100.000-200.000 SIT je 21,5 %, od 200.000-350.000 SIT je 32,1 %, več kot 350.000 SIT je 39,0 %.

H4: Na srednji zdravstveni je manjše število brezposelnosti staršev dijakov kot na Poslovno-komercialni šoli Celje.

Rezultati te raziskave so ovrgli to trditev. Odgovori na to vprašanje so pokazali sledeče: Na PKŠ je zaposlenih 19,3 %, nezaposlenih pa 21,6 %. Na SZŠC je zaposlenih 22,0 %, nezaposlenih pa 45,9 %.

H5: Dijaki katerih starši so brezposelni trpijo pomanjkanje kot npr. nimajo dovolj oblačil, hrane, potrebščin za šolo.

Rezultati te raziskave so ovrgli to trditev. Odgovori na to vprašanje so pokazali sledeče: Na GCC trpi pomanjkanje 21,1 % anketiranih dijakov, 46,2 % pa jih ne trpi pomanjkanja. Na ŠCC trpi pomanjkanje 47,4 % anketiranih dijakov, 23,1 % pa jih ne trpi pomanjkanja. Na PKŠ trpi pomanjkanje 10,5 %, 15,4 % pa jih ne trpi pomanjkanja. Na SZŠC trpi pomanjkanje 21,1 %, 15,4 % pa jih ne trpi pomanjkanja.

H6: Na Srednji zdravstveni šoli je večji procent brezposelnih mater kot očetov.

Rezultati te raziskave so ovrgli to trditev. Odgovori na to vprašanje so pokazali sledeče: Brezposelnih očetov je 38,9 %, mater pa 32,1 %.

H7: Predpostavljamo, da imajo v največji meri starši dijakov gimnazije Celje center visokošolsko izobrazbo.

Rezultati te raziskave so ovrgli to trditev. Odgovori na to vprašanje so pokazali sledeče: nedokončano OŠ ima 0 %, končano OŠ 5,1 %, 2. poklicna 0 %, 3. letna poklicna je 12,8 %, 4. letna strokovna 13,6 %, gimnazija 1,7 %, višja šola 13,7 %, visoka šola 21,4 %, specializacija 7,7 %, magisterij 5,1 % ter doktorat 0,9 %.

H8: Največ brezposelnih staršev dijakov je iz PKŠ in Srednje zdravstvene šole.

Rezultati te raziskave so potrdili to trditev. Odgovori na to vprašanje so pokazali sledeče: Na PKŠ je zaposlenih 19,3 % nezaposlenih 21,6 %. Na SZŠC je zaposlenih 22 %, nezaposlenih pa 45,9 %.

H9: Starši dijakov PKŠ in Srednje zdravstvene šole bi bili pripravljene sprejeti vsakršno delo, ki bi jim bilo ponujeno.

Rezultati te raziskave so potrdili to trditev. Odgovori na to vprašanje so pokazali sledeče: Na PKŠ bi bili pripravljene sprejeti kakršno koli delo 12,5 %, 8,8 % pa ne bi bili pripravljene sprejeti. Na SZŠC bi bili pripravljene sprejeti kakršno koli delo 35 %, 12,5 % pa ne bi bili pripravljene sprejeti.

32,4 % pa ne bi bili pripravljene sprejeti.

H10 : Predpostavljamo, da ZZRS stori dovolj za brezposelne osebe in jim nudi ustrezno pomoč.

Rezultati te raziskave so potrdili to trditev. Odgovori na to vprašanje so pokazali sledeče: Na GCC 41,9 % menijo da država stori dovolj, 29,6 % pa je nasprotnega mnenja. Na ŠCC 10,6 % menijo da država stori dovolj, 24,9 % pa je nasprotnega mnenja. Na PKŠ 30,2 % menijo da država stori dovolj, 17,8 % pa je nasprotnega mnenja. Na SZŠC 9,3 % menijo da država stori dovolj, 27,7 % pa je nasprotnega mnenja.

4 Sklepne misli

S to raziskovalno nalogo smo hotele raziskati, kako najuspešnejše reševati brezposelnost staršev celjskih dijakov. Hotele smo ugotoviti kakšen je odstotek brezposelnosti staršev, kateri so vzroki ter katere vrste brezposelnosti poznamo. Želele smo raziskati kaj brezposelni in zaposleni menijo o tem pojavu. Po prebrani teoriji o brezposelnosti smo spoznale, da je odstotek na celjski regiji dokaj visok ter, da je med njimi vse več mladih ljudi.

Prav tako pa smo spoznale, da je brezposelnost zelo obsežna in zajema veliko področij.

Po opravljenih anketah smo ugotovile, da večina brezposelnih meni, da lahko dokaj ugodno živijo ob socialni pomoči.

Glede na spoznanja, ki smo jih pridobile tako skozi teoretični, kot tudi empirični del, da se brezposelni premalo zavedajo pomena te besede. Menimo, da nekateri brezposelnosti preveč izkoriščajo denarno pomoč države, ki je namenjena res najbolj ogroženim družinam, saj nekateri raje posedajo doma kot pa da bi za isti denar, ki bi ga prejeli od socialne pomoči delali po osem in več ur.

VIRI IN LITERATURA

INTERNET

<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/KnjigeInZlozenke/Zlozenke/dennad1.htm>

<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/ZaBrezposelne/PraviceDNinDP.htm>

<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/KnjigeInZlozenke/Zlozenke/obvezn.htm>

<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/KnjigeInZlozenke/Zlozenke/zdravbo.htm>

<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/Zakonodaja/zakonodaja.htm>

<http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/Pozdrav/StrateskeUsmeritve.htm>

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r09/predpis_ZAKO1239.html

PRILOGE

REZULTATI ANKETE

SPOL

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
MOŠKI	23,3 %	55,0 %	15,5 %	6,2 %
ŽENSKI	37,7 %	0,0 %	22,8 %	39,5 %

STAROST

	15 let	16 let	17-18 let	19 let ali več
GCC	4,3 %	29,0 %	66,7 %	0,0 %
ŠCC	33,8 %	40,8 %	0,0 %	25,4 %
PKŠ	0,0 %	1,7 %	63,8 %	34,5 %
SZŠC	0,0 %	32,4 %	31,1 %	36,5 %

LETNIK

	1. letnik	2. letnik	3. letnik	4. letnik
GCC	0,0 %	26,9 %	24,7 %	48,4 %
ŠCC	39,4 %	36,6 %	0,0 %	0,0 %
PKŠ	0,0 %	0,0 %	44,8 %	50,0 %
SZŠC	0,0 %	32,4 %	0,0 %	29,7 %

V kakšni družini živite?

	v jedrni	v razširjeni	v enoroditeljski	drugo
GCC	68,8 %	17,2 %	8,6 %	5,4 %
ŠCC	76,1 %	14,1 %	8,5 %	1,4 %
PKŠ	74,1 %	13,8 %	10,3 %	1,7 %
SZŠC	75,7 %	5,4 %	8,1 %	10,8 %

Ali sta tvoja starša zaposlena?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
DA	34,0 %	24,7 %	19,3 %	22,0 %
NE	13,5 %	18,9 %	21,6 %	45,9 %

Ali je kateri od staršev brezposeln?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
oče	16,7 %	44,4 %	0,0 %	38,9 %
mati	21,4 %	32,1 %	14,3 %	32,1 %

Če je, kako dolgo je brezposeln?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
1 leto	0	50	12,5	37,5
2 leti	16,7	25	8,3	50
drugo	24,1	35,2	11,1	29,6

Zakaj so izgubili delo (odgovorite, če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA)?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
podjetje je šlo v stečaj	18,2 %	50,0 %	0,0 %	31,8 %
sami so dali odpoved	11,8 %	35,3 %	23,5 %	29,4 %
so ga odpustili	0,0 %	25,0 %	0,0 %	75,0 %
drugo	29,0 %	25,8 %	12,9 %	32,3 %

Ali so opravljali delo v skladu s svojo izobrazbo?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
da	25,0 %	40,9 %	11,4 %	22,7 %
ne	13,3 %	26,7 %	10,0 %	50,0 %

Ali bi sprejeli kakršno koli delo, ki bi jim bilo ponujeno?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
da	25,0 %	27,5 %	12,5 %	35,0 %
ne	14,7 %	44,1 %	8,8 %	32,4 %

Kakšno izobrazbo imajo starši?

	Ned. OŠ	Kon. OŠ	2 let. Pok. šola	3 let. Pok. šola	4 str. šola	Gim.	Viš. šola	Vis. šola	Spec.	Mag.	Dok.
GCC	0,0 %	5,1 %	0,0 %	12,8 %	31,6 %	1,7 %	13,7 %	21,4 %	7,7 %	5,1 %	0,9 %
ŠCC	1,0 %	11,5 %	3,1 %	39,6 %	25,0 %	0,0 %	11,5 %	3,1 %	1,0 %	3,1 %	1,0 %
PKŠ	3,4 %	24,1 %	3,4 %	31,0 %	24,1 %	1,7 %	3,4 %	6,9 %	0,0 %	1,7 %	0,0 %
SZŠC	3,9 %	22,5 %	5,9 %	28,4 %	24,5 %	0,0 %	4,9 %	8,8 %	1,0 %	0,0 %	0,0 %

Ali dobivate socialno podporo?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
da	24,1 %	41,4 %	13,8 %	20,7 %
ne	34,7 %	23,6 %	13,6 %	28,1 %

Ali vam ta podpora omogoča dostojno življenje (odgovorite če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA)?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
da	21,1 %	47,4 %	10,5 %	21,1 %
ne	46,2 %	23,1 %	15,4 %	15,4 %

Ali bi bili starši pripravljene sprejeti delo v tujini?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
da	32,9 %	13,4 %	23,2 %	30,5 %
ne	30,8 %	28,0 %	18,2 %	22,9 %

Ali menite da lahko z socialno pomočjo normalno živite (najem stanovanja, hrana, obleka,...)?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
da	43,9 %	7,6 %	19,7 %	28,8 %
ne	27,8 %	28,7 %	19,6 %	23,9 %

Če bi tvoji starši ostali brezposelni ali bi pustil/-a šolo in odšel/-a v službo?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
da	20,3 %	32,8 %	20,3 %	26,6 %
ne	34,5 %	21,6 %	19,4 %	24,6 %

Približno kolikšnega dohodka ima tvoja družina?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
do 100.000 SIT	10,5 %	36,8 %	10,5 %	42,1 %
100.000 - 200.00 SIT	21,5 %	29,0 %	32,3 %	17,2 %
200.000 - 350.000 SIT	32,1 %	17,0 %	17,9 %	33,0 %
več kot 350.000 SIT	39,0 %	32,7 %	10,2 %	18,0 %

Ali menite da država stori dovolj za zaposlovanje ljudi in pomoč ob izgubi dela?

	GCC	ŠCC	PKŠ	SZŠC
da	41,9 %	18,6 %	30,2 %	9,3 %
ne	29,6 %	24,9 %	17,8 %	27,7 %